

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Volný čas adolescentů v Mikroregionu Frýdlantsko

Free time of adolescents in Frýdlantsko Micro-region

Lenka Šimková

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Blažková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B U-PVOV (7507R056)

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Volný čas adolescentů v Mikroregionu Frýdlantsko vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24. června 2015

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Veronice Blažkové, Ph.D. za její cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá problematikou volného času středoškolské mládeže a způsoby jeho trávení.

V teoretické části práce jsou vymezeny pojmy volný čas a v souvislosti s vlivem na jeho trávení i rodina, škola a mimoškolní zařízení volného času. Druhá kapitola obsahuje charakteristiku adolescence a problémů s ní spojených. Třetí kapitola přehled zařízení volného času a nabídky volnočasových aktivit v konkrétním regionu.

V praktické části je kvantitativním výzkumem zjišťováno, kolik mají žáci střední odborné školy volného času, jak s ním nakládají a jak se v množství volného času a ve způsobech jeho využití liší žáci učebních a studijních oborů. Výsledky výzkumu jsou vyhodnoceny a interpretovány, v závěru práce navržena opatření.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Volný čas, adolescence, mikroregion Frýdlantsko, školská a mimoškolní zařízení pro volný čas, volnočasové aktivity.

ANNOTATION

Bachelor's thesis title: Free time of adolescents in Frýdlantsko Micro-region

Author: Lenka Šimková

Department: Department of pedagogy

Thesis supervisor: PhDr. Veronika Blažková, Ph.D.

This bachelor's thesis deals with the questions regarding free time of secondary school students and the ways they spend it.

In the theoretical part of the thesis the term free time and terms relating to other phenomena influencing it (family, school and after-school free-time activity centres) are defined. The second chapter deals with the characteristics of adolescence and problems

related to it. The third chapter gives a survey of free-time activity centres and offers of free-time activities in a particular region.

In the practical part, a quantitative survey shows how much free time secondary apprentice school students have, how they make use of it and what difference there is in the amount of free time and the ways of its use between students of apprentice branches and GCSE branches. The research results are evaluated and interpreted and in the final part of the thesis measures are suggested.

KEY WORDS:

Free time, adolescence, Frýdlantsko Micro-region, school and after-school free-time activity centres, free-time activities.

Obsah

1 Úvod.....	8
2 Volný čas	9
2.1 Vymezení pojmu volný čas	9
2.2 Funkce výchovy ve volném čase.....	10
2.3 Pohledy na volný čas.....	11
2.4 Změny v pojetí výchovy ve volném čase ve 20. století	13
2.5 Rodina a volný čas	14
2.6 Působení školy v oblasti volného času.....	15
2.7 Mimoškolní zařízení volného času.....	17
3 Adolescence	19
3.1 Vymezení pojmu adolescence.....	19
3.2 Charakteristické znaky adolescence.....	19
3.3 Vývojové změny v adolescenci.....	20
3.3.1 Kognitivní změny	20
3.3.2 Emocionalita.....	21
3.3.3 Oblast vztahů	22
3.3.4 Utváření identity	23
3.4 Problémové chování a rizikový vývoj v adolescenci.....	24
3.4.1 Delikventní chování a kriminalita	25
3.4.2 Konzumace alkoholu a dalších drog.....	25
3.4.3 Rizikové sexuální chování.....	26
3.4.4 Poruchy příjmu potravy	26
3.4.5 Problémy s utvářením identity.....	27
4 Zařízení pro volný čas a volnočasové aktivity v Mikroregionu Frýdlantsko	28
4.1 Mikroregion Frýdlantsko	28

4.2 Střední škola hospodářská a lesnická ve Frýdlantu.....	28
4.3 Nabídka zařízení pro volný čas a volnočasových aktivit v obcích Mikroregionu Frýdlantsko.....	29
5 Praktická část	35
5.1 Cíle praktické části a výzkumné otázky	35
6 Metodika výzkumu	37
6.1 Dotazník	37
6.2 Výběr a popis výzkumného vzorku.....	37
6.3 Zadání dotazníků.....	38
7 Výsledky výzkumu	39
7.1 Celkový přehled otázek a odpovědí podle učebních/maturitních oborů a pohlaví.....	39
7.2 Údaje o respondentech dotazníkového šetření.....	41
7.3 Analýza získaných dat.....	44
7.4 Interpretace získaných dat.....	54
7.5 Závěry praktické části a doporučená opatření.....	57
8 Závěr	60
9 Seznam použitých informačních zdrojů	63
10 Přílohy.....	65

1 Úvod

Tématem mé bakalářské práce je problematika volného času středoškolské mládeže v Mikroregionu Frýdlantsko: kolik mají adolescenti volného času, s kým a jak ho tráví a jaké jsou v tom rozdíly u žáků tříletých učebních a čtyřletých studijních oborů. Zjištěné výsledky mohou pomoci pedagogickým pracovníkům při práci s touto věkovou skupinou. Dále by mohly posloužit rodičům, kteří se v této problematice nesnadno orientují a mnohdy ani nevědí, jak jejich děti tráví volný čas.

V teoretické části bakalářské práce vymezuji vybrané pojmy pedagogiky volného času vztahující se k tématu práce, jako jsou volný čas a změny jeho pojetí v průběhu 20. století, rodina a její vliv na volný čas dětí a mládeže, působení školy ve volném čase a mimoškolní zařízení volného času. S tématem práce souvisí i pojmy z vývojové psychologie, které se týkají období adolescence - jejich znaků, vývojových změn i příčin problémového chování. V této části práce jsou v přehledu popsány i možnosti pro trávení volného času v městech a obcích mikroregionu Frýdlantsko, kde žije zkoumaná cílová skupina adolescentů.

V praktické části bakalářské práce se zabývám průzkumem množství volného času a způsobů jeho trávení u středoškolské mládeže z mikroregionu Frýdlantsko. K získání dat od 16 až 18letých žáků učebních a maturitních oborů střední odborné školy jsem použila kvantitativního výzkumu a metodu nestandardizovaného dotazníku. Výsledky výzkumu jsou poté vyhodnoceny a interpretovány, v závěru práce pak navržena opatření ke zkvalitnění práce s adolescenty v oblasti volného času.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala proto, že pracuji jako učitelka odborného výcviku učebního oboru Kuchař – číšník. S adolescenty jsem tak v kontaktu každý den. Často vidím jejich nechuť k práci a záporný vztah k odbornému výcviku, chtěla jsem proto blíže poznat jejich chování a problémy mimo školu a dozvědět se více o tom, jak tráví volný čas a nakolik uvedené záporné postoje k práci mohou souviset se způsobem jeho trávení.

2 Volný čas

2.1 Vymezení pojmu volný čas

Protože tématem mé práce je problematika volného času adolescentů, pokusím se nejprve s pomocí literatury vymezit pojem volný čas.

Z laického pohledu bráno, jestliže člověk tráví běžně třetinu dne prací, další třetinu spánkem, pak volný čas je ta poslední třetina dne věnovaná odpočinku. Všichni se jistě shodneme i na tom, že jde o tu část dne, která nám zbývá po splnění našich pracovních a dalších povinností vyplývajících z našich biologických potřeb jako jsou strava, spánek a hygiena a případných povinností rodinných (vaření, úklid, nákup a péče o dítě). Při vymezení pojmu volný čas jde tedy o to oddělit od sebe oblast povinností a oblast volného času.

Autoři zabývající se problematikou volného času jdou touto cestou, ale jsou ve svých vymezeních přesnější. Podle Hofbauera je to „čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život“ (Hofbauer, 2004, str. 13). Podobně další autoři charakterizují volný čas jako opak práce a povinností, jako dobu určenou k reprodukci sil.

Obvykle si náplň svého volného času vybíráme sami a měla by nás bavit, zaujmout, přinášet nám potěšení. Slovy Hofbauera jde tu o činnost „do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení“ (Hofbauer, 2004, str. 13). Podobně Pávková: „je to oblast naší svobodné volby. Zahrnuje činnosti, které vykonáváme dobrovolně, rádi, přinášejí nám radost a uspokojení“ (Pávková a kol., 2008, str. 31).

Do volného času patří nejen odpočinek, dovolená, zábava, ale i zájmové činnosti, vzdělávání podle osobních zájmů a dobrovolná společensky prospěšná činnost. Tedy všechny činnosti, kterými člověk naplňuje čas po uspokojení svých potřeb a splnění povinností. Hájek je charakterizuje, jako činnosti „seburčující a sebevytvářející“ (Hájek a kol., 2011, str. 10).

Volnočasové činnosti si vybíráme svobodně, i když v případě dětí (věková skupina do 18 let) a mládeže (věková skupina do 26 let) je vzhledem k nedostatečným životním zkušenostem žádoucí výchovné ovlivňování jeho výběru i realizace, ať už ze strany rodiny, školy či institucí zabývajících se touto problematikou. Dalším podstatným znakem těchto aktivit je, že je děláme dobrovolně a rádi s pocitem uvolnění a uspokojení. Z hlediska tématu naší práce je důležité si uvědomit, že do volného času žáků a studentů nepatří vyučování a další školní povinnosti s ním spojené, a samozřejmě ani sebeobsluha, péče o tělo, osobní hygiena, domácí povinnosti a práce, jídlo a spánek.

2.2 Funkce výchovy ve volném čase

Z předchozího výkladu vyplynulo, že volný čas má v životě člověka tři základní funkce. Na prvním místě jde zákonitě o uspokojení fyziologické potřeby člověka regenerovat svou pracovní sílu, odpočinout si, zotavit se. Tato základní funkce je propojena s funkcí druhou: člověk by se měl ve volném čase zabavit, rozptýlit. Smysluplné naplnění volného času by mu však mělo pomoci i v jeho osobnostním rozvoji.

Literatura je opět mnohem úplnější a přesnější. Hofbauer cituje Roger Sue (Hofbauer, 2004, str. 14), podle níž má volný čas čtyři funkce: psychosociologickou (uvolnění, zábavu, rozvoj), socializační, terapeutickou a ekonomickou (uplatnění v zaměstnání). Autorka připomíná i důležitost výše výdajů vynakládaných na aktivity volného času a pojetí volného času jako skutečné prožívání, anebo pouhé spotřeby.

Ještě úplněji vymezuje funkce volného času Horst W. Opaschowski (Hofbauer, 2004, str. 15). Vedle rekreační, výchovné a vzdělávací uvádí ještě funkci akulturační (jde tady o kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností). Velmi zajímavé jsou funkce kompenzaci (odstraňování zklamání a frustrací), kontemplační (hledání smyslu života), komunikační (rozvoj sociálních kontaktů a partnerství), participační (podílení se, účast na vývoji společnosti) a integrační (stabilizace života rodiny a vrůstání do společenských organismů).

Pávková (Pávková, 2011) uvádí tři základní funkce, funkci výchovnou, zdravotní a sociální. Výchovná, možná přesněji výchovně vzdělávací funkce spočívá v záměrném a cílevědomém působení výchovných institucí na komplexní osobnost dítěte a mladého

člověka, tedy na složku fyzickou, psychickou a sociální. Výchova mimo vyučování uspokojuje jejich potřeby, rozšiřuje a prohlubuje zájmy a rozvíjí schopnosti včetně specifických dovedností, ale i vztah k hodnotám a postojům. Zdravotní funkce spočívá v respektování a podpoře základních zákonitostí zdravého tělesného, duševního a sociálního vývoje člověka. Střídáním různorodých činností v průběhu dne, důrazem na pohybové aktivity a podporou zdravého stravování, zkrátka na zdravý životní styl. Nesmíme přitom zapomenout ani na upevňování hygienických návyků a dodržování zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Zařízení pro výchovu ve volném čase plní také důležité úkoly při sociálním rozvoji dětí a mládeže. Nejenže suplují rodinu v době, kdy jsou rodiče zaměstnáni, ale pomáhají i dětem z méně podnětného výchovného prostředí nebo konfliktního prostředí vyrovnávat tyto sociální handicap. Děti a mladí lidé v těchto zařízeních navazují nové sociální vztahy, když se jedná o zařízení zájmová, tak mají možnost se tu setkávat se svými vrstevníky podobných zájmů. Přitom není pochyb o tom, že taková zařízení plní i preventivní funkci v oblasti sociálně patologických jevů.

Za shrnutí obsahu této podkapitoly považujeme funkce institucí pro výchovu ve volném čase, tak jak je uvádějí naše oficiální pedagogické dokumenty. Ty za nejdůležitější funkce pokládají relaxaci, regeneraci, kompenzaci, sociální prevenci a výchovu (Hofbauer, 2004).

2.3 Pohledy na volný čas

Na problematiku volného času se můžeme dívat z různých hledisek. Ekonomický pohled vychází ze zkušenosti, že pokud člověk kvalitně stráví volný čas a dobře si při tom odpočine, i jeho pracovní výkon je pak mnohem kvalitnější. Kultivují se i mezilidské vztahy, při zájmových činnostech se mohou lidé dále vzdělávat, získávat nové poznatky, které mohou uplatnit ve svém povolání, případně i při rekvalifikaci (Pávková a kol., 2008). Pro volný čas dětí a mládeže je podstatné, kolik finančních prostředků společnost investuje do oblasti mimoškolní pedagogiky, zejména do zařízení pro volný čas a jaká bude návratnost těchto prostředků.

Ze sociálního hlediska přispívají volnočasové činnosti, jak už bylo řečeno výše, ke zkvalitňování vztahů mezi lidmi, nabízí se tu také možnost kompenzace negativního vlivu problémových rodin, zejména mladý člověk se prostřednictvím formálních i

neformálních skupin, do nichž během volnočasových aktivit vstupuje, lépe a snadněji zařazuje do společnosti, tedy socializuje. Z tohoto pohledu je důležité, jak a s kým tráví dítě a mladý člověk svůj volný čas. Pokud se dostane pod vliv negativně působící vrstevnické skupiny provázený sociálně patologickými jevy, pak bývá jeho zdravý vývoj často ohrožen. Řada autorů také v této souvislosti připomíná vliv médií zejména sociálních sítí a televize. Děti a adolescenti, kteří vyrůstají ve špatném rodinném prostředí, nejsou úspěšné ve škole a svůj volný čas neprožívají, ale pouze přežívají, jsou snadno manipulovatelní a často se seberealizují právě v sociálně nevhodném prostředí vrstevnických skupin.

Z politického hlediska je důležitá politika státu v této oblasti, zejména pozornost věnovaná v rámci školské soustavy zařízením pro ovlivňování volného času, jejich vybavení a programu. Funkce státu spočívá podle Pávkové (Pávková, 2008) v garantování státní soustavy zařízení pro volný čas dětí a mládeže včetně rámcového ovlivňování jejich obsahu. Vedle toho by měl stát pomáhat organizacím, sdružením a spolkům pracujícím s dětmi a mládeží, vytvářet podmínky i pro uspokojování spontánních aktivit mimo organizovanou činnost. Nabídka aktivit pro volný čas v krajích, městech a obcích by měla tvořit ucelený fungující systém státních, obecních, soukromých a dobrovolných institucí a organizací bez preferencí a se státní ochranou před nepřiměřenou komercializací.

Zdravotně-hygienický pohled na využívání volného času především sleduje, jak lze podporovat zdravý tělesný i duševní vývoj člověka. Zdravotníky zajímá uspořádání režimu dne, respektování křivky výkonnosti jedince, hygiena prostředí i sociálních vztahů, hygiena duševního života. Například v domovech mládeže není stanoven přesný režim dne zejména proto, že jsou tam ubytováni žáci různých typů škol a různou organizací vyučování a různými povinnostmi. Důraz je kladen na studium a domácí přípravu s ním spojenou. Volnočasové aktivity včetně zájmových činností tvoří dobrovolný doplňkový program. Nabídka obsahuje především pohybové aktivity, tedy činnosti odlišného typu než jsou studijní povinnosti žáků.

Pedagogická a psychologická hlediska spočívají v uplatňování pedagogických a psychologických zákonitostí při ovlivňování volného času dětí a mládeže. Prioritní pro tento přístup je respektování věkových a individuálních zvláštností. Důležité je zda a do

jaké míry činnosti ve volném čase přispívají k uspokojování biologických i psychických potřeb člověka a také jakým způsobem tyto potřeby naplňují. Pedagogické ovlivňování volného času by mělo podporovat aktivity dětí a mládeže a poskytovat jim prostor pro jejich spontaneitu a tvořivost. Mělo by být založeno na uspokojování potřeb nových dojmů a sociálních kontaktů, seberealizaci, ale poskytovat jim přitom i kladnou citovou odezvu a pocit bezpečí a jistoty. Úkolem péče o volný čas z tohoto hlediska je jednak zajistit dětem a mládeži kvalitní nabídku volnočasových aktivit rekreačních i výchovně vzdělávacích, jednak vychovávat je ke smysluplnému využití této nabídky. Seznámit je s touto nabídkou a naučit je se v ní orientovat tak, aby si v ní dokázali najít takové zájmové činnosti, které jim přinesou uspokojení a seberealizaci nejen momentálně, ale i v budoucnosti, vytvářet návyky pro trávení volného času. Zatímco množství volného času narůstá, nárůst kvality jeho prožívání se bez pedagogického ovlivňování neobejde (Pávková, 2008).

2.4 Změny v pojetí výchovy ve volném čase ve 20. století

Po vymezení pojmu volný čas, základních funkcí volného času a pohledů na tuto problematiku z různých hledisek se podívejme na problematiku volného času v nedávné minulosti.

Po 1. světové válce vznikala v ČSR sdružení s volnočasovou náplní a budovala se společná sportovní a turistická zařízení pro děti, mládež a dospělé. Nebyla to však specifická zařízení, a proto u nás za první republiky nedošlo ke vzniku uceleného systému pro výchovu ve volném čase ani k ustavení pedagogiky volného času jako speciální pedagogické disciplíny. Vývoj po 2. světové válce v této oblasti souvisel s politickým rozdělením světa. Zatímco v západoevropských zemích dál pokračoval rozvoj předválečného volnočasového systému založeného na společenské pluralitě zřizovatelů s podporou státu, v SSSR a dalších socialistických zemích byl hlavním garantem systému stát a z této skutečnosti vyplývalo i jeho ideové zabarvení. Vedle domů pionýrů a odborných stanic ustavených jako zařízení otevřená, přístupná všem dětem a mladým lidem pro dobrovolnou účast na zájmových aktivitách, vznikly při základních školách školní družiny pro děti z 1. stupně a školní kluby pro děti z 2. stupně. Významným obohacením volného času se staly lidové školy umění, dnešní

základní umělecké školy, s nabídkou hudebních, tanečních, výtvarných a literárně dramatických oborů.

Politická proměna evropské společnosti na přelomu 20. a 21. století, zejména demokratizace bývalých komunistických zemí, se projevila také v pojetí a praxi výchovy dětí a mládeže ve volném čase. V postkomunistických zemích nahradila státní ideologicky zatížený systém pluralita volnočasových institucí a tyto země se začaly sbližovat se západními demokraciemi (Pávková a kol., 2008).

2.5 Rodina a volný čas

Tradiční pojetí rodiny prochází už několik desetiletí proměnou. Přes všechny tyto změny je to i dnes rodina, která pro většinu dětí vytváří základní podmínky pro materiální zabezpečení a sociální ochranu. Tam se také začíná s výchovou a vzděláváním dítěte, vytvářejí a rozvíjejí se základní mezilidské vztahy a kladou se základy hodnotové orientace dítěte. Rodina je tak pro většinu dětí stále nejen prvotní sociální skupinou, ale také primárním prostředím volnočasového života a výchovy. Na jedné straně je možné konstatovat, že rodinné prostředí v tradiční podobě přináší dnes dětem a mladým lidem, alespoň co se týká hmotného zabezpečení a sociální ochrany, příznivější podmínky než kdykoli předtím, zároveň však na život rodiny působí jevy, které sociologové nazývají krizí rodiny (Hofbauer, 2004): zaměstnanost matek je omezuje v péči o děti, roste počet dětí narozených neprovdaným matkám a počet rozvodů a nesezdaných soužití, lidé zakládají rodiny později a později také uzavírají manželství, mění se hodnoty a rozrůžňují životní styly, zvyšuje se životní úroveň, vybavení domácností včetně potřeb pro volný čas.

Přes všechny uvedené změny má rodina ještě stále rozhodující vliv na využívání volného času svých dětí, tedy na jejich výchovu k hodnotnému využívání volného času. Důležité přitom je, aby dětem poskytovala dostatek volného času a vhodné vzory chování a umožnila jim spoluúčast na jeho plánování a organizaci. Ať už se tak děje účastí dětí na společenském životu rodiny, domácích oslavách, setkáních s příbuznými a rodinnými přáteli, společnou účastí na kulturních akcích, rodinných dovolených apod., realizací společných zájmových činností a podporou zájmů a nadání dítěte. Děti a mladí lidé pocházející z takto podnětného prostředí pak podobné chování rodičů napodobují. Obvykle nevědí, co je to nicnedělání, nuda a konzumní prožívání volného času. Často

ve svých zájmech navazují na zájmy rodičů a postupně je realizují mimo rodinu. Podnětné a vstřícné rodinné prostředí má tedy ve výchově k smysluplnému a aktivnímu využití volného času význam často určující. Někteří rodiče nechávají své děti ve volném čase dělat si, co chtějí a pedagogicky jejich volný čas neovlivňují. Buď na to nemají dostatek času, nebo schopností, či je volný čas jejich dětí z různých důvodů nezajímá. V těchto případech hrozí přinejmenším nebezpečí neefektivně prožitého volného času, ale horší je, že je to vhodná půda ke vzniku různých sociálně patologických jevů, jako je závislost na alkoholu, drogách, gamblerství, fyzické a psychické týrání dětí a šikana (Hofbauer, 2004).

2.6 Působení školy v oblasti volného času

Základní organizační formou školního vzdělávání a výchovy je vyučování, které má i přes snahy o inovaci tradičně spíše frontální charakter a jehož převažujícím didaktickým prostředkem bývá výklad učitele a převážně pasivní formy osvojování učiva žáky. Volnočasové aktivity jsou jiným způsobem vzdělávání už svou základní charakteristikou: nejsou na rozdíl od školního vyučování povinné, ale dobrovolné. To samo o sobě přináší silnější individuální motivaci než vyučování. A co je důležité, na rozdíl od převažující frontální výuky s pevným obsahem jsou volnočasové aktivity obsahově volnější a mají činnostní charakter. Umožňují dětem a mládeži poznávat vybrané zájmové oblasti praktickým konáním a prožíváním a vedou také k intenzivnímu navazování sociálních kontaktů (Pávková, 2008).

Výchovné a vzdělávací působení školy prostřednictvím vyučování je doplňováno jednorázovými a příležitostnými akcemi, soutěžemi a pravidelnou zájmovou činností. Mezi jednorázové aktivity, které prohlubují a rozšiřují školní vzdělávací program, ale mohou mít vedle toho i funkci rekreační, patří exkurze a školní výlety spojené s poznávacím obsahem, návštěvy kulturních a sportovních akcí, kulturní a sportovní akce třídy, tradiční slavnosti školy v průběhu školního roku, maturitní plesy, třídní, ročníkové, školní a meziškolní znalostní a dovednostní soutěže kulturně či sportovně zaměřené. Ke stmelení tříd významně přispívají pobytové akce, ať už to jsou školy v přírodě nebo lyžařské, turistické a jinak sportovně zaměřené kurzy. Řada zejména středních škol pořádá za účelem doplnění jazykových dovedností a poznání reálií zahraniční zájezdy. Některé školy pak prázdninové stálé nebo putovní tábory.

Dlouhodobější přípravu a zapojení účastníků vyžadují soutěže a olympiády. Patří sem předmětové olympiády v českém jazyce, v cizích jazycích, v matematice a v přírodovědných předmětech, celá řada tradičních sportovních akcí jako jsou turnaje v kopané, hokeji, florbale, odbíjené, košíkové a dalších míčových hrách, přebory škol v atletice, lyžování a dalších sportech. V kulturní oblasti pak soutěže v hudebním, tanečním, výtvarném a literárním projevu, recitační a divadelní přehlídky. Školní kola organizují školy, okresní, krajská a republiková kola pak domy dětí a mládeže za spolupráce s dalšími odbornými institucemi.

Na řadě mateřských a téměř všech základních a středních školách mají žáci možnost rozvíjet své hlubší zájmy v pravidelné zájmové činnosti, v zájmových kroužcích orientovaných humanitně či přírodovědně, sportovně nebo kulturně, v souborech hudebních, tanečních, divadelních, recitačních, ve sportovních družstvech zaměřených na míčové hry, atletiku apod. Tato pravidelná zájmová činnost umožňuje individuální rozvoj účastníků v určité zájmové oblasti, obohacuje a rozvíjí jejich sociální vědomí a výsledky tvůrčí činnosti prezentuje na veřejnosti v podobě vystoupení, výstav, koncertů apod.

Téměř na všech základních školách jsou pro mimoškolní činnost 1. - 5. ročníků zřízeny školní družiny, obdobná zařízení pro žáky 6. - 9. ročníků, ani zdaleka však ne tak rozšířená, jsou školní kluby. Zatímco hlavní funkcí školních družin je zajistit dozor a péči o děti v ranních a odpoledních hodinách, když jsou rodiče v zaměstnání, ve školních klubech je docházka dobrovolná a žáci se podílejí na přípravě i realizaci programu. Tato zařízení jsou organizační součástí základních škol a z toho také vyplývá, že jejich obsahová náplň se řídí školním vzdělávacím programem.

Pro téma naší práce je důležité další školské volnočasové zařízení - domov mládeže. Domovy mládeže zřizují střední školy a slouží k ubytování a stravování studentů. Výchovná činnost vychovatelů v domovech mládeže navazuje často i na zaměření školy a na její školní vzdělávací program a využívá jejího prostorového a materiálního vybavení. Smyslem je zajistit studentům především vhodné podmínky k domácí přípravě a nabídnout jim k tomu doplňkový program pro volný čas. Účast na tomto programu je dobrovolná a jde většinou o nabídku pohybových aktivit a dalších zájmových kroužků, které bývají tematicky orientovány podle zaměření vychovatelů

nebo dalších pracovníků školy a programově studentům kompenzují převážně sedavé vyučování (Pávková, 2008).

2. 7 Mimoškolní zařízení volného času

Rozsáhlá síť městských, okresních a krajských domů pionýrů a mládeže byla zachována i po roce 1989 jako síť středisek pro volný čas dětí a mládeže, sestávající z domů dětí a mládeže a stanic zájmových činností. Zatímco domy dětí a mládeže plní funkci výchovně vzdělávací i rekreační a přicházejí se širokou nabídkou sportovních, estetických, přírodovědných a technických kroužků, souborů a kurzů i jednorázových aktivit, věnují se stanice zájmových činností jen určité zájmové oblasti a výrazněji se orientují na rozvoj poznatků a dovedností v této oblasti. Příležitostné aktivity sestávají z různě tematicky zaměřených jednorázových akcí, jako jsou sportovní turnaje, přednášky, besedy, filmová a divadelní představení, exkurze, výlety, zájezdy a odborně zaměřené pobytové akce. Vedle toho jsou okresní a krajské domy dětí a mládeže garanty soutěží a olympiád MŠMT a nabízejí jako službu zaměstnaným rodičům o hlavních i vedlejších prázdninách tábory a příměstské tábory (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011).

Vedle této státem garantované institucionální nabídky se o volný čas dětí a mládeže starají sportovní a tělovýchovné organizace, spolky, zájmová sdružení a další společenské organizace. Ze sdružení dětí a mládeže se všestranným obsahem jsou nejvýznamnější Junák a Pionýr. Junák si klade vysoké cíle v oblasti výchovy k sebekázi, kamarádství, vlastenectví a snaží se o dosažení těchto cílů přes pobyt v přírodě a rozvíjení praktických dovedností členů. Současný Pionýr je na rozdíl od jednotné dětské organizace před rokem 1989 ideologicky ovlivněné demokratickou organizací založenou zejména k rozvoji zájmů svých členů. Mezi zájmová sdružení tělovýchovná a sportovní patří Sokol a Český svaz tělesné výchovy, zájemce o pobyt v přírodě a zálesáckou činnost organizuje Česká tábornická unie a Asociace turistických oddílů mládeže ČR, ekologickým aktivitám se věnuje řada sdružení, jako jsou DUHA, Brontosaurus ad. Sdružují se i zájemci o technické činnosti a společenskovední obory. Z kulturních aktivit se prostřednictvím sdružení rozvíjí umělecká tvořivost, zejména folklór hudební a taneční, ale i amatérské divadlo. Další sdružení, jako jsou zejména v menších obcích rozšířené sbory dobrovolných hasičů nebo různé humanitární

organizace podporující sociálně a zdravotně znevýhodněné, působí ve prospěch společnosti. Také církve pečují o volný čas a zájmovou činnost dětí a mladých lidí, v našem regionu nejvíce Jednota bratrská.

Všechna výše uvedená mimoškolní zařízení, organizace a sdružení přímo a cíleně ovlivňují volný čas svých členů. Obce a města však nabízejí dětem a mladým lidem i zařízení a prostory, kde mohou trávit volný čas kvalitně, ale bez nároků na organizovanost a pravidelnost. Dětská a víceúčelová hřiště, dopravní hřiště, posilovny, herny, čítárny, knihovny, internetové kavárny, kluby, nízkoprahová centra, poradenská a konzultační střediska jsou využívána neorganizovaně, spontánně, podle momentálního zájmu mladých obyvatel (Pávková a kol., 2008).

3 Adolescence

V další kapitole se budu věnovat věkové skupině, jejíž volný čas je tématem práce. Nejprve vymezím pojem adolescence a její charakteristické znaky. Dále popíši vývojové proměny typické pro tuto věkovou skupinu: změny. Poslední podkapitola bude o problémovém chování a rizikovém vývoji mladistvých v souvislosti s konzumací alkoholu a drog, rizikovým sexuálním chováním, poruchami příjmu potravy a problémy s utvářením identity.

3.1 Vymezení pojmu adolescence

Pojmem adolescence se označuje dospívání, tedy období života, které začíná po desátém roce života a trvá do 22 let a někdy i déle. Tento psychologický termín je odvozen od latinského slovesa adolescence, které se dá do češtiny přeložit slovesy dorůstat, dospívat, mohutnět. Tato věková skupina se označuje v psychologii jako adolescenti, v lékařství jako dospívající nebo dorost a v pedagogice jako mládež (Macek, 2003). Horní hranice adolescence a přechod do plné dospělosti je po dosažení plné reprodukční zralosti a dokončení tělesného růstu někdy okolo 20 až 22 roku (Švingalová, 2002). Přechod do fáze dospělosti však neznamená ukončení rozvoje mladého člověka - psychický vývoj dále pokračuje. Z hlediska vzdělávání a výchovy jde o období, v němž se adolescent připravuje na budoucí povolání, a pokud ukončí tuto přípravu získáním výučního listu nebo maturitní zkouškou, nastupuje do zaměstnání. Fázi adolescence považuje Vágnerová (Vágnerová, 1999) z hlediska psychosociálního spíše za přechodné období, v němž se dospívající připravuje na plnění všech požadavků dospělosti.

3.2 Charakteristické znaky adolescence

Protože jde o poměrně dlouhé období života, rozdělují psychologové (např. Vágnerová, 1999) adolescenci na tři kratší časová období: časnou adolescenci v časovém rozmezí zhruba 10 (11) - 13 let, střední adolescenci vymezenou přibližně intervalem 14 - 16 let a pozdní adolescenci od 17 do 20 let, popřípadě i mnohem déle. Toto rozdělení je užitečné už z toho důvodu, že každé z těchto tří období má své specifické znaky. Pokusím se nyní tyto znaky přehledně shrnout:

1. Adolescence je považována za most mezi dětstvím a dospělostí. Z hlediska ontogenetického je jejím základním znakem dokončení pohlavního dozrávání, prudký fyzický a duševní rozvoj a sociální učení v nejširším slova smyslu.

2. Období adolescence ohraničují dva sociální mezníky. Na jeho začátku je ukončení povinné školní docházky. Na jeho konci je dovršení přípravy na povolání a nástup do zaměstnání.

3. Pro adolescenty je typický určitý způsob prožívání, uvažování a z toho vyplývající chování: preferují intenzivní prožitky - chtějí dosáhnout maxima, a potvrdit si tak hranice vlastních možností, usilují o absolutní řešení, je pro ně žádoucí to, o čem předpokládají, že by mohlo mít jednoznačnou platnost, je pro ně typický sklon k neodkladnému uspokojení jejich aktuálně pociťovaných potřeb. Výsledkem pak bývají takové aktivity jako rychlé známosti, překotný sňatek, ukradené auto apod. (Vágnerová, 1999).

4. Osobnost adolescenta se formuje už především sebevýchovou, dochází k dalším změnám v sebepojetí mladého člověka. Období dospívání je charakterizováno emancipací vůči rodině, snahou pro osamotnění, kritickým postojem k autoritám a odmítáním jejich kontroly. Na druhé straně dospívající nekriticky přijímají nové vzory a životní cíle (Švingalová, 2002).

3.3 Vývojové změny v adolescenci

Vývojové změny v adolescenci jsou vzájemně provázané a utváření osobnosti adolescentů je výsledkem působení biologického zrání, konkrétních kulturních a historických vlivů a dalších podnětů. To je také příčinou, že aktuální seskupení těchto změn je u dospívajících různé a také se liší výklad významu těchto změn v jednotlivých obdobích adolescence. (Macek, 2003).

3.3.1 Kognitivní změny

S nástupem dospívání se také mění způsoby poznávání reality, vytváří se schopnost abstraktního myšlení. Tedy nejen schopnost představit si něco, co reálně neexistuje, ale

i schopnost s těmito abstraktními pojmy dále pracovat, kombinovat je a hledat pomocí těchto kombinací alternativní řešení úloh a problémů. S rozvojem této schopnosti souvisí i zvýšený egocentrismus dospívajících, neboť si uvědomují sebe jako subjekt těchto schopností. Macek (Macek, 2003) upozorňuje, že ne všechny myšlenkové procesy mají stejnou podstatu. K řešení logických a matematických problémů se používají odlišné operace než k řešení problémů sociálních, které je daleko více závislé na sociálním učení. V této souvislosti je zajímavé, že dospívající k tomu, aby změnil své jednání při řešení nějakého sociálního problému, potřebuje se cítit v problému osobně zaangažován, musí se ho dotýkat.

V této části života se mění nejen myšlení, ale i krátkodobá i dlouhodobá paměť. Vyšší míra schopnosti sebereflexe má vliv na zapamatované, nejen kontroluje, ale i záměrně obsah paměti přestavuje. Zvyšuje se rovněž schopnost selektivní pozornosti a to spolu s rostoucí kvantitou paměti a vědomím osobního vztahu k některým informacím vede k jejich efektivnějšímu zpracování. Vyrůstá tak schopnost uvažovat o aktuálních možnostech a možných variantách řešení problémů. V prostředním období adolescence se mění v tomto smyslu také myšlení - je méně absolutní a více relativní, více se v něm uplatňuje vztahovost a schopnost reflektovat při řešení problému i předchozí vlastní zkušenosti. Adolescenti uvažují už prakticky stejně jako dospělí, dokážou vzít v úvahu nejen logické argumenty, ale i předchozí zkušenosti, prožitky a vztahy. Začínají také pociťovat možná rizika, zvažovat důsledky a projevují tendenci konzultovat svá rozhodnutí s odborníky (Vágnerová, 1999).

3.3.2 Emocionalita

V období dospívání se výrazně proměňuje i emocionalita. Adolescenti jednoduše reagují na více citových podnětů, citové zážitky se diferencují, přibývá vyšších citů (Macek, 2003). Období pohlavního dozrávání je pro mladého člověka i obdobím citové nestability, časté proměny nálad, krizí a zvrátů. Takový průběh však nemá puberta zdaleka u všech dospívajících, záleží nejen na individuálně typologických rozdílech, ale i na kulturních a sociálních hlediscích a výchovném stylu. Projevy citové lability a rychle se proměňujících nálad už v následujících obdobích střední a pozdní adolescence odeznívají, o to více přibývají silné prožitky a přeskupují se do nových kvalit. Pro

mladé lidi v tomto období je charakteristická větší extravertnost, bývají i méně impulzivní, citově stálější. Střední období adolescence je také časem „prvního vystřízlivění,“ ke kterému vede srovnání vysněných ideálů a představ se skutečností např. při volbě školy, zaměstnání, ve vztahu k rodičům a autoritám, v přátelství, erotických a sexuálních vztazích (Vágnerová, 1999).

3.3.3 Oblast vztahů

V této oblasti dochází také k výrazným změnám. Proměny způsobu myšlení a změny v emocionalitě vedou ke změnám ke změnám postojů a vztahů k sobě i k druhým lidem a ke světu. Adolescenti věří v „sílu vlastního rozumu“ (Macek, 2003, str. 49). Cokoliv lze vyřešit a napravit, budeme-li o tom přemýšlet, budeme-li chtít to změnit. Jakékoliv chyby a kompromisy ve výchově, v zaměstnání, ve vztazích. Přemýšlením a chtěním se dá podle jejich mínění napravit úplně všechno, i všechno zlo světa.

V období dospívání se také vytvářejí předpoklady pro převzetí budoucích rolí v dospělosti, rozhoduje se vlastně o tom, jakým bude mladý člověk partnerem v manželství, jaké budou jeho vztahy v rodině, k přátelům i vztahy v zaměstnání. Důležité je, aby adolescent dobře zvládl komunikační dovednosti ve vztazích s vrstevníky. Dokáže - li být zdvořilý a vyslovit vlastní názor, umí - li položit otázku, požádat o názor, nedělá - li mu problémy naslouchat druhým, vyjádřit přání, přijmout a vyslovit pochvalu, odreaguje si tak vnitřní napětí a agresivitu, a nedostává se tak často do sporu s autoritami. Dochází tu podle Macka (Macek, 2003, str. 53) k „vlastnímu zhodnocení“ adolescenta.

Ve vztahu k rodině jde podle téhož autora (Macek, 2003, str. 53) o „snahu o zrovnoprávnění vlastní pozice.“ V hodnocení vztahů adolescentů k rodičům došlo k proměně. Zatímco dříve byl mezigenerační konflikt pokládán za nutné vyústění vztahů, aby dospívající získal nezávislost, přiklání se současná psychologie k názoru, že častější konflikty s rodiči se vyskytují u adolescentů s rizikovým chováním a že konflikty nevadí, pokud mohou adolescenti vyjádřit svůj názor a bere se na něj ohled. Jinak na spory s rodiči a celkovou atmosféru v rodině reagují chlapci a jinak dívky. Méně konfliktů bývá mezi potomkem a rodičem stejného pohlaví. Pokud rodiče vystupují vůči

dětem autoritativně, přísně je kontrolují a jde oboustranně o špatné vztahy, mají dospívající tendenci o to více kontaktovat vrstevníky. V tomto období se také zvyšuje význam vztahů se sourozenci a zejména pokud mezi nimi není velký věkový rozdíl (anebo naopak více než čtyřletý) mohou pomoci při řešení konfliktů s rodiči (Vágnerová, 1999).

Důležité pro dospívající jsou vztahy s vrstevníky - vždyť mají stejné problémy a zkušenosti, zauímají stejnou životní pozici. Vrstevnické vztahy, na rozdíl od přátelských a partnerských, jsou především „prostředkem k hledání a ujasňování vztahů k sobě samému“ (Macek, 2003, str. 57). Na počátku tohoto období jde o sdružování v malých skupinách - partách (3 - 10 členů) pro každodenní komunikaci, 14ti až 16tiletí se setkávají (cca 15 - 30 členů) na večírcích, mejdanech a párty s cílem navázat i sexuální vztahy. Větší či menší skupiny partnerských dvojic jsou pak základem vrstevnických vztahů. Členství ve vrstevnické skupině vede k pocitům autonomie, k získání sociálního statusu a pocitu vlastní jistoty. Skupina také významně ovlivňuje chování a zejména rozhodování svých členů.

3.3.4 Utváření identity

Podstatným problémem mladého člověka v tomto období je ujasnit si vztah k sobě samému. Macek (Macek, 2003) cituje v této souvislosti Eriksona, který považuje ujasnění vztahu k sobě a hledání vlastní identity za základní vývojový úkol období adolescence. Dospívání popisuje jako konflikt mezi potřebou integrace sebe samého (ego identity) a potřebou vyrovnat se s nejasnými požadavky společnosti tak, aby byl adolescent schopen najít a akceptovat své vlastní místo a hodnotu jako člen tohoto společenství.

Z vývojového hlediska jde vlastně o proces individuace, tedy zrání v jedinečnou osobnost, který má čtyři etapy:

- 1) V časně adolescenci, tj. v pubertě, začíná psychologická diferenciací, kdy si pubescent začíná uvědomovat odlišnost své osobnosti od ostatních, jak od vrstevníků, tak především od rodičů (jejich postojů, hodnot, rad apod.). Zvyšuje se jeho kritičnost, zejména rodiče a další dospělí často ztrácejí hodnotu neomylné autority a jednoznačně kladného vzoru.

2) Ve druhé etapě, fázi zkoušení a experimentování (14 - 15 let), získávají adolescenti pocit, že sami vědí, co je pro ně nejlepší. Snaží se zbavit všech „závislostí“ na formálních autoritách.

3) Třetí fáze (16 - 17 let) je obdobím navazování přátelství. Obnovují se vazby s rodiči, jejich autorita je ale přijímána selektivně, zvyšuje se sebeodpovědnost za vlastní chování a jeho důsledky.

4) Poslední etapou utváření identity v pozdní adolescenci je konsolidace vztahu k sobě, založená na pocitu vlastní autonomie a jedinečnosti. Je to také uvědomění si sebe samého v širším časovém horizontu, propojení vlastní minulosti, přítomnosti a další perspektivy svého života (Macek, 2003, Vágnerová, 1999).

3.4 Problémové chování a rizikový vývoj v adolescenci

Adolescenci sice v základu necharakterizují konflikty, zvraty a krize, ale jde o velmi citlivé období vývoje mladého člověka, v němž mohou vznikat základy problémového a rizikového chování. Skutečnost, že dospívající nejsou ani dětmi ani dospělými, přináší do jejich života řadu složitostí a vyvolává frustrace, konflikty, zátěže, jako je napětí ve vztazích v rodině, ve škole a na veřejnosti. Podle statistických zjištění je právě věková skupina od 16 do 22 let nejvíce náchylná k propadnutí různým závislostem. Přispívá k tomu i nižší kontrola nad chováním mládeže, která souvisí s uplatňováním demokratických principů v naší společnosti po roce 1989, a celkově vyšší tolerance ke specifické subkultuře teenagerů. K zviditelnění těchto problémů přispěla i skutečnost, že se nezakrývají a že se o nich víc a otevřeněji mluví na veřejnosti.

Problémové chování bývá spojeno s poškozováním vlastního fyzického nebo psychického zdraví, nebo s ohrožováním druhých lidí a je zaměřeno proti společnosti. V literatuře (Macek, 2003, Vágnerová, 1999) se nejčastěji uvádějí tyto oblasti problémového chování adolescentů: delikventní chování a páchaní trestné činnosti, agrese, násilí, šikana a týrání (včetně rasové nesnášenlivosti a diskriminace některých skupin), užívání drog (včetně alkoholu a kouření), sexuální rizikové chování (včetně předčasných mateřství a rodičovství), poruchy příjmu potravy, sebevražedné pokusy a dokonalé sebevraždy, rizikové sporty a rizikové chování adolescentů při řízení vozidel a závislost na hře. Problémové chování adolescentů ovlivňuje nejvíc rodina, rodiče tu

fungují jako modely chování a tvorby hodnot. A zvláště silně to platí právě v případech, kdy se nechovají bezproblémově. Postupně se zvyšuje vliv vrstevníků, ale i školy jako důležitého místa setkávání s vrstevníky a masových médií. Působí na ně i to, že dospívající rád experimentuje, v tomto případě hledá pozitiva v nežádoucím chování, např. konzumaci drog si vykládá jako cestu k tvoření apod.

3.4.1 Delikventní chování a kriminalita

Po roce 1989 dochází k výraznému navýšení trestné činnosti nejen celkově, ale i kriminality nezletilých. Ta se v devadesátých letech zvýšila trojnásobně, a jak uvádí Macek (Macek, 2003) v roce 1993 tvořili nezletilí celých 15 % potrestaných. Zhruba třetinu této trestné činnosti tvoří krádeže peněz, alkoholu, cigaret, spotřební elektroniky, jízdních kol a motorových vozidel. Většinou je tato majetková trestní činnost páchána skupinově, partami a gangy, které jsou někdy napojeny na dospělé. Vedle toho rostl i podíl násilné trestné činnosti a přibývalo i činů spáchaných pod vlivem alkoholu a drog. Nezletilí se dopouštějí i prostituce, obchodují s dětskou pornografií a některé jejich násilné činy jsou motivovány rasově a nacionalisticky. Na mravnostních deliktech se mládež podílela v polovině 90. let asi 20 %, některé studie uvádějí i výrazně vyšší čísla. Mezi příčinami těchto jevů vidí odborníci krizi rodiny, nezaměstnanost, skepsi a nejistotu ve vztahu k budoucnosti, ale i slabší společenskou kontrolu nad mládeží. Podle mého názoru se určitě na těchto asociálních jevech podílí i způsob trávení volného času.

3.4.2 Konzumace alkoholu a dalších drog

Ve spotřebě alkoholu a cigaret zaujímají čeští teenegři dlouhodobě podle alarmujících zpráv médií přední místa ve světě. Už v 80. letech udávali mladiství první zkušenost s alkoholem někdy kolem 10. roku a podobné výsledky přinášejí i výzkumy z 90. let i pozdější studie. Více než polovina dotázaných z šestnáctileté populace přiznává zkušenost s alkoholem. Ani trestně postižitelné nalévání a prodej alkoholu mladistvým do 18 let, ani snahy o zpřísněnou společenskou kontrolu a zdravotnické mediální kampaně nepřinášejí žádné podstatné snížení spotřeby. Mladí lidé sice nebezpečnou škodlivost alkoholu a cigaret uznávají, ale berou tyto prostředky jako normální součást života, která mimo jiné zahání nudu. V této souvislosti připomeňme velmi tolerantní postoj naší veřejnosti k pití alkoholu, zejména piva. Podobná situace je i v kouření. Jen

snad s tím rozdílem, že to je problém dlouhodobější. Už v 70. letech kouřila třetina učňů a 14 % středoškolských studentů (Macek, 2003) a tato čísla jsou dnes ještě výrazně vyšší a hlavně se snižuje věk mladistvých kuřáků. Také tady hraje svou roli benevolentní přístup veřejnosti k dětskému kouření, ale i silný vliv vrstevnické skupiny. Zarážející přitom je, že mladiství kouří dál, i když dospělých kuřáků ubývá.

V 90. letech se s uvolněním hranic a díky podstatně snadnějšímu přístupu výrazně zvýšila spotřeba měkkých i tvrdých drog, zejména kouření marihuany a hašiše, ale i injekční podávání tvrdých drog, zejména pervitinu a heroinu. Vyzkoušet si alespoň měkkou drogu je pro velkou část populace mladistvých jednak určitou společenskou událostí v jejich životě, jednak obvykle patří k standardům jejich vrstevnické skupiny. Podobně jako u alkoholu a cigaret i u drog platí, že uživatelé vesměs vědí o škodlivosti těchto prostředků a odsuzují případy, kdy se užívání drog vymkne z kontroly a vede k sebeničení (Macek, 2003).

3.4.3 Rizikové sexuální chování

Jak uvádí Macek (Macek, 2003) byli čeští dospívající v 90. letech v sexuálních vztazích promiskuitnější. Přesto jen velmi malá část z nich užívala při pohlavním styku kondom, pouhých 10 % se chránilo, kdežto tři čtvrtiny dotázaných odpovědělo, že kondom nepoužili nikdy. I přesto, že postupně se situace v tomto ohledu zlepšuje, stále trvá ohrožení adolescentů nemocemi, které jsou přenosné pohlavním stykem. Vždyť rizikové skupiny mládeže včetně konzumentů drog začínají se sexuálním životem někdy kolem 15. roku a právě tato skupina nemá patřičné informace a přitom je nejvíce ohrožena. Na druhé straně neplatí, že lepší informovanost středoškoláků znamená snížení nebezpečí nákazy. Příznačné je také zjištění, že o těchto ohroženích spolu partneři málo komunikují.

3.4.4 Poruchy příjmu potravy

Postoje k přijímání potravy i stravovací návyky se během času mění, podléhají kulturním a dalo by se říct i módním trendům. Podle Macka (Macek, 2003) souvisí tyto změny v 90. letech s celkovou proměnou nejen v hodnotách, ale i v celém stylu života

mládeže. Určitou roli v tom bezesporu hraje u děvčat snaha být štíhlá, vypadat zdravě, ale vedle toho jsou poruchy v příjmu potravy způsobeny nejen negativním vztahem k vlastnímu tělu, ale i poruchami sebehodnocení, rozporným hodnocením vlastního výkonu a silně vyvinutou potřebou sebekontroly. Jde tady o vztah mladého člověka k sobě, o vlastní identitu, a na druhé straně tu také působí strach, že nezvládne období adolescence ani dospělost. Výsledky výzkumů ukazují, že tento problém má 1 - 6 % ženské populace, zatímco tři čtvrtiny dívek a více než třetina chlapců není spokojeno se svým tělem. Chlapci si napůl přáli zhubnout i přibrat, dívky jen zhubnout. Poruchy příjmu potravy, ať už anorexie nebo nadměrné přejídání, souvisí se sebehodnocením adolescenta.

3.4.5 Problémy s utvářením identity

Hledání vlastního já je jedním z hlavních úkolů nejen tohoto vývojového období, ale celého lidského života. Západoevropská kultura, kterou jsme přijali po roce 1989, je charakteristická důrazem na jednotlivce, jeho kompetence a nezávislost. Od takového člověka se očekává, že se bude rozhodovat podle vlastního přesvědčení, někdy i proti tradičním normám, všeobecnému konsenzu, falešné solidaritě a disciplíně, ale s respektem k osobám, které jsou „jiné.“ Hledání vlastní identity je těžké a někdy může vést až k narcismu, přecenění vlastní vůle a nadměrnému sebeovládání. Poruchami identity trpí často mladí lidé s nadprůměrným intelektem, kteří mají jiné představy o škole a vzdělávání než je realita, kterou zažívají. Neuspokojuje je ani nabídka jejich budoucí kariéry. Vnější prostředí je pro ně nesrozumitelné, informační chaos vystupňovaný intenzivním prožíváním skutečnosti vede až k pocitům úzkosti. Mají rozporný vztah k autoritám, zejména k rodičům, kteří jim připadají mravně zdiskreditovaní. Chtějí být nezávislí, ale pokud mají něco rozhodnout, necítí se k tomu dostatečně kompetentní. Chtějí prožít zajímavý a intenzivní život, ale brání jim v tom pocity úzkosti, které řeší třeba poruchami příjmu potravy nebo orientací na příjemný a pohodlný život (Macek, 2003).

4 Zařízení pro volný čas a volnočasové aktivity v Mikroregionu Frýdlantsko

4.1 Mikroregion Frýdlantsko

Mikroregion Frýdlantsko je dobrovolný svazek obcí ve Frýdlantském výběžku, který je územně téměř shodný s bývalým okresem Frýdlant. Tvoří ho 4 města: Frýdlant, Hejnice, Nové Město pod Smrkem a Raspenava a 14 obcí: Bílý Potok, Bulovka, Černousy, Dětrichov, Dolní Řasnice, Habartice, Heřmanice, Horní Řasnice, Jindřichovice pod Smrkem, Krásný Les, Kunratice, Lázně Libverda, Pertoltice a Višňová. Vznikl v roce 2001 za účelem „celkového zlepšení života členských obcí a jejich občanů, spolupráce s ostatními obcemi, mikroregiony, svazky a sdruženími v ČR i za hranicemi zejména sousedních států.“ Mikroregion Frýdlantsko chce společnými silami členských obcí řešit mmj. i úkoly v oblasti školství, sociální péče, kultury, ochrany životního prostředí a cestovního ruchu.

4.2 Střední škola hospodářská a lesnická ve Frýdlantu

Střední škola hospodářská a lesnická je jedinou střední odbornou školou v Mikroregionu Frýdlantsko. Vznikla postupným slučováním Středního odborného učiliště ve Frýdlantu s Odborným učilištěm ve Frýdlantu, Střední zemědělskou technickou školou ve Frýdlantu a Střední lesnickou školou v Hejnicích. Škola nabízí tříleté učební obory s výučním listem zaměřené na zemědělství, lesnictví, zahradnictví, služby, potravinářství a strojírenství, čtyřleté studijní obory s maturitou zaměřené na sociální služby, ekonomiku, zemědělství a ekologii, dvouleté denní nástavbové studium zaměřené podnikání a tříleté dálkové nástavbové studium zaměřené na sociální služby.

Pravidelné a volnočasové aktivity nabízené školou: **zájmové kroužky** - keramický a střelecký, **dovednostní soutěže** pro žáky středních škol - Zemědělská olympiáda žáků středních škol, Hejnický dřevorubec, soutěže s ekologickou tematikou, rezortní soutěže pro obory kuchař - číšník, řezník - uzenář, pekař, prodavač, zahradník, lesní mechanizátor, **znalostní soutěže** - olympiáda v českém jazyce, angličtině a němčině, matematická olympiáda, **sportovní soutěže** - kopaná, fotbal, florbal, lehká atletika.

Domov mládeže při SŠHL ve Frýdlantu, Bělíkova ul.

Zařízení pro volnočasové aktivity **kulturní a vzdělávací**: víceúčelový sál s klavírem a dalšími hudebními nástroji, keramická dílna, knihovna, místnost s PC, **sportovní**: tělocvična, venkovní víceúčelové hřiště s umělým povrchem, malá a velká posilovna, sauna.

Zájmové kroužky **esteticko-výchovného zaměření**: ruční práce, keramika, **sportovního zaměření**: cvičení s hudbou, sportovní hry, futsal, florbal, odbíjená, stolní tenis, posilování.

Domov mládeže při SŠHL v Hejnicích, Zámeček

Zařízení pro volnočasové aktivity **kulturní a vzdělávací**: keramická dílna, místnost s PC, knihovna, **sportovní**: hřiště na malou kopanou, odbíjenou, posilovna, pingpongový stůl.

Zájmové kroužky **esteticko-výchovného zaměření**: dramatický, keramických a výtvarných činností, košíkářství a vazačství, **sportovního zaměření**: kondiční cvičení, kopaná, odbíjená, košíková, stolní tenis, vodní turistika a horolezectví.

Pozn.: žáci ubytovaní ve Frýdlantu a v Hejnicích navštěvují i další volnočasové aktivity jiných pořadatelů ve Frýdlantu, Hejnicích Liberci a okolí podle aktuální nabídky. Pravidelně akce: návštěvy kina, zájezdy do divadla F.X.Šaldy v Liberci, zájezdy do plaveckého bazénu, návštěvy bowlingu.

4.3 Nabídka zařízení pro volný čas a volnočasových aktivit v obcích Mikroregionu Frýdlantsko

Pozn.: volnočasové aktivity uvedené tučným písmem jsou určeny přímo adolescentům ve věku 15 - 18 let.

Frýdlant

Středisko volného času DDM (součást MŠ, ZŠ a ZUŠ Frýdlant se zaměřením dětí předškolního věku a žáky ZŠ), zájmové kroužky pro adolescenty: **kondiční cvičení**.

Další zařízení pro volný čas: kulturní - víceúčelový sál s kinem, knihovna, Městské muzeum (historický vývoj Frýdlantska), výstavní síň, Železniční muzeum Frýdlantských okresních drah (historické lokomotivy a vozy, drážní technika a fotografie z tratí), sportovní - 3 hřiště kopané (veřejnosti přístupno pouze jedno), krytý zimní stadion, tenisové kurty, vnitřní a venkovní bazén, 4 tělocvičny, fitness studio, posilovna, Bowling club, wellness centrum Antonia: plavecký bazén, venkovní eko koupací jezírko, kryté hřiště pro míčové hry, cvičení jógy, power jógy, aerobiku, zumbi, pilates, squashe, badmintonu, fitness studio, tenisové kurty, multifunkční venkovní hřiště, Snowkitecentrum Albrechtice u Frýdlantu, Hoši v koši (balónové létání) /Albrechtice u Frýdlantu.

Volnočasové aktivity kulturní a vzdělávací: **ZUŠ s hudebním, tanečním, výtvarným a literárně dramatickým oborem**, sportovní: **kopaná, hokej, bruslení, odbíjená, karate, horolezectví, turistika, bowling, snowkiting**.

Nové Město pod Smrkem

Středisko volného času ROROŠ - zájmové kroužky pro mládež: **kopaná, florbal, stolní tenis**, projekt pro mládež: „**Cena vévody z Edinburghu**“ - s cílem rozvíjet dovednosti, sportovní aktivity, dobrovolnictví a účast v dobrodružné expedici.

Další zařízení kulturní a vzdělávací: víceúčelový společenský sál (taneční zábavy, plesy, koncerty), knihovna a galerie, Městské muzeum (historie a přírodní zajímavosti města a okolí), sportovní - hřiště kopané, házené, tenisové kurty, přírodní koupaliště, multifunkční krytá hala, tělocvična, krytý plavecký bazén, sauna, Singltrek centrum, lezecká stěna.

Volnočasové aktivity kulturní a vzdělávací: **ZUŠ s hudebním a výtvarným oborem**, sportovního: **kopaná, národní házená, odbíjená, florbal, šipky, singltrek, horolezectví, turistika**.

Hejnice

Zařízení pro volnočasové aktivity kulturní a vzdělávací: ZŠ a MŠ, Mezinárodní centrum duchovní obnovy - konferenční, vzdělávací a poutní centrum, výstavní síň, koncerty v bazilice, kino, muzeum horolezectví v Jizerských horách, sportovní: hřiště kopané, házené, tenisové kurty, přírodní koupaliště.

Volnočasové aktivity kulturní a vzdělávací: kroužky keramické, dramatické (ZŠ), sportovní: lehká atletika, **kopaná, národní házená, odbíjená, florbal, horolezectví, turistika**, šachy.

Raspenava

Zařízení pro volnočasové aktivity kulturní a vzdělávací: knihovna, muzeum v podstávkovém domě (expozice tradičního života na venkově, řemesel, zemědělství a školního vyučování), sportovní: hřiště kopané, národní házené, Rekreační a sportovní areál Raspenava (venkovní plavecký bazén, tenisové a volejbalové kurty, stolní tenis, víceúčelová sportovní hala), agroturistika / Selský dvůr.

Volnočasové aktivity kulturní a vzdělávací: kroužky keramický, pěvecký, výtvarný, vaření, pobyt v přírodě (ZŠ), **taneční klub TJ Jiskra Raspenava**, sportovní: **kopaná, národní házená, stolní tenis, hasičský sport**.

Bílý Potok

Zařízení: sál, knihovna, Jizerskohorské technické muzeum (expozice leteckých motorů od roku 1917 do současnosti), hřiště kopané, tělocvična.

Aktivity: pravidelné - **kopaná, cvičení žen, hasičský sport**, jednorázové - taneční zábavy, plesy, karnevaly, koncerty v kostele, sportovní dny, stezky odvahy, orientační běh a další tradiční akce v průběhu roku.

Bulovka

Zařízení: sál hostince, knihovna, tělocvična, hřiště kopané, farma Bulovka.

Aktivity pravidelné - **kopaná, hasičský sport**, agroturistika, jednorázové - tradiční akce v průběhu roku.

Černousy

Zařízení: společenský sál, hřiště kopané.

Aktivity: zábavy, plesy, tradiční jednorázové akce pro děti a dospělé v průběhu roku (Obecní úřad a spolky).

Dětřichov

Zařízení: společenský sál, knihovna, hřiště kopané, tělocvična.

Aktivity pravidelné: **kopaná, stolní tenis, hasičský sport**, jednorázové: Obecní úřad, ZŠ a MŠ, SDH a další spolky - tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku.

Dolní Řasnice

Zařízení: Kulturní dům se společenským sálem, knihovna, kovárna Ondřeje Stelziga a areál statku Český svět, hřiště kopané.

Aktivity pravidelné: **kopaná, hasičský sport**, jednorázové: tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku (Obecní úřad, Svaz žen a SDH).

Habartice

Zařízení: společenský sál, knihovna, hřiště kopané.

Aktivity pravidelné: **kopaná, hasičský sport**, jednorázové: tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku (Obecní úřad, ZŠ a MŠ).

Heřmanice

Zařízení: Kulturní dům se společenským sálem, knihovna, hřiště.

Aktivity pravidelné: **cvičení Pilates, dudácká kapela, hasičský sport**, jednorázové: tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku (Obecní úřad, SHD a TJ Sokol).

Horní Řasnice

Zařízení: společenský sál, knihovna, muzeum Srbská (historie obce na starých pohlednicích, mapách a fotografiích), hřiště kopané.

Aktivity pravidelné: **kopaná**, jednorázové: koncerty (o. s. za obnovení kostela), tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku.

Jindřichovice pod Smrkem

Zařízení: společenský sál, kavárenský klub, dětská vzdělávací herna Montessori, knihovna, Žijící skanzen (muzeum venkovského života před průmyslovou revolucí, větrný mlýn), hřiště kopané.

Aktivity pravidelné: **pěvecký sbor dospělých**, zájmové kroužky pro děti MŠ a ZŠ, **kopaná**, **hasičský sport**, jednorázové: taneční zábavy, plesy, koncerty, divadelní představení, tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku.

Krásný Les

Zařízení: společenský sál, knihovna, hřiště kopané.

Aktivity pravidelné: **kopaná**, **hasičský sport**, jednorázové: tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku.

Kunratice

Zařízení: společenský sál, hřiště kopané.

Aktivity pravidelné: **kopaná**, **nohejbal**, **hasičský sport**, jednorázové: taneční zábavy, jamparáda, hasičské soutěže, tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku.

Lázně Libverda

Zařízení: společenský sál, knihovna, hřiště, tělocvična, bikecentrum, tenisové kurty.

Aktivity pravidelné: **lehká atletika**, **cyklistika**, **sigltrek**, **hasičský sport**, **kynologie**, **Horský spolek**, jednorázové: Libverdské sochání, běh Frýdlant - Lázně Libverda, tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku.

Pertoltice

Zařízení: společenský sál, knihovna, muzeum - skanzen původních staveb z konce 18. stol. (řemeslnické a zemědělské nářadí, ukázky tradičních zvyků a řemesel), hřiště kopané.

Aktivity pravidelné: **kopaná, hasičský sport**, jednorázové: tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku.

Višňová

Zařízení: 2 společenské sály, knihovna, Regionální muzeum obce Višňová (historie jednotlivých osad obce, předměty každodenního života, události 2. světové války a odsun původního obyvatelstva), muzeum historie místního života / Ves, Dvůr Hlaváč.

Aktivity pravidelné: **kopaná, hasičský sport**, jednorázové: kulturní a vzdělávací akce OS Víška, tradiční akce pro děti a dospělé v průběhu roku.

Jak z přehledu nabídky zřejmé samotná střední odborná škola sice nabízí řadu tradičních jednorázových akcí a kurzů, ale pouze 2 zájmové kroužky, Domovy mládeže mají nabídku zájmové činnosti celkem pestrou, převážně však zaměřenou na sport.

V regionu jsou dvě střediska volného času. Zatímco činnost frýdlantského DDM je zaměřena na předškolní a školní děti, v nabídce novoměstského SVC najdeme několik sportovních kroužků a jeden zajímavý mezinárodní projekt určený mládeži. Ani v samotném Frýdlantu není nabídka pro adolescenty zvlášť zajímavá, v kulturní oblasti je to pouze ZUŠ.

V dalších městech a obcích regionu není nabídka volnočasových aktivit pro tuto věkovou skupinu také bůhvíjak pestrá. Až na výjimky se omezuje na kopanou, hasičský sport, taneční zábavy a tradiční jednorázové akce v průběhu roku.

5 Praktická část

5.1 Cíle praktické části a výzkumné otázky

Cílem kvantitativního výzkumu je zjistit množství volného času adolescentů, s kým ho tráví a jakým způsobem.

Dílčí cíle

Dílčí cíl č. 1: zjistit, kolik mají adolescenti volného času a jaký je v množství volného času rozdíl, mezi žáky učebních a maturitních oborů.

Dílčí cíl č. 2: zjistit, s kým adolescenti tráví volný čas a jaký je v tom rozdíl mezi chlapci a dívkami.

Dílčí cíl č. 3: zjistit, jakým způsobem, příp. kde tráví adolescenti svůj volný čas a jaký je v tom rozdíl mezi chlapci a dívkami.

Dílčí cíl č. 4: zjistit, zda adolescenti navštěvují ve volném čase kulturní zařízení a jaký je v tom rozdíl mezi žáky učebních a maturitních oborů.

Dílčí cíl č. 5: zjistit, kolik času denně tráví adolescenti na sociálních sítích a jaký je v tom rozdíl mezi chlapci a dívkami.

Výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1

Kolik mají adolescenti volného času a jaký je v tom rozdíl mezi žáky učebních a maturitních oborů?

Výzkumná otázka č. 2

S kým adolescenti tráví volný čas a jaký je v tom rozdíl mezi chlapci a dívkami?

Výzkumná otázka č. 3

Jakým způsobem, příp. kde tráví adolescenti svůj volný čas a jaký je v tom rozdíl mezi chlapci a dívkami?

Výzkumná otázka č. 4

Navštěvují adolescenti ve volném čase kulturní zařízení, a jaký je v tom rozdíl mezi žáky z vesnic a měst?

Výzkumná otázka č. 5

Kolik času denně tráví adolescenti na sociálních sítích a jaký je v tom rozdíl mezi chlapci a dívkami?

6 Metodika výzkumu

V praktické části bakalářské práce jsem použila kvantitativního výzkumu a metodu nestandardizovaného dotazníku. Provedla jsem dotazníkové šetření mezi žáky 2. ročníků učebních a studijních oborů na Střední škole hospodářské a lesnické ve Frýdlantu.

6.1 Dotazník

Dotazník obsahuje celkem 14 položek, z toho 9 s uzavřenými odpověďmi a 5 otázek s polouzavřenými odpověďmi s výběrem z 2 - 3 možností. Otázky jsou položeny tak, aby dotazovaní mohli zaškrtnout jim nejlépe vyhovující odpověď. Úvodní část dotazníku obsahuje oslovení respondentů, účel šetření, nezbytné organizační pokyny k vyplnění. Otázky 1 - 4 zjišťují identifikační údaje respondentů: první otázkou pohlaví, druhou informace o bydlišti, třetí věk a čtvrtá druh studia. Pátá až osmá otázka zkoumá s kým, jakým způsobem a jak často respondenti tráví volný čas. Devátá otázka zkoumá jiné způsoby trávení volného času. Desátá až jedenáctá otázka zkoumá význam PC a využívání sociálních sítí ve volném čase. Dvanáctá až čtrnáctá otázka prověřuje, kde a při jakých příležitostech se respondenti setkávají a zdali znají střediska volného času v místě bydliště.

(Příloha č. 1 - formulář dotazníku)

6.2 Výběr a popis výzkumného vzorku

Cílovou skupinou dotazníkového šetření jsou žáci 2. roč. učebních a studijních oborů zakončených maturitní zkouškou Střední školy hospodářské a lesnické ve Frýdlantu. Zkoumaný vzorek byl vybrán metodou záměrného výběru. Anonymní dotazníkové šetření bylo provedeno mezi žáky 2. ročníků učebních oborů Kuchař - číšník, Pekař, Prodavač, Řezník - uzenář, Stravovací a ubytovací služby a studijních oborů zakončených maturitní zkouškou Veterinární technik, Sociální činnost, Ekologie a Obchodní akademie na uvedené škole. Předložený dotazník byl pro všechny respondenty stejný. Zkoumaný vzorek tvořilo 77 respondentů, 37 žáků učebních oborů a 40 žáků studijních oborů zakončených maturitních zkouškou.

Vysvětlení zkratk uváděných pojmů:

UOCH – učební obor chlapci

UOD – učební obor dívky

MOCH – maturitní obor chlapci

MOD – maturitní obor dívky

6.3 Zadání dotazníků

Průzkum jsem na všech pracovištích prováděla osobně, po domluvě s vedením školy a učiteli, kteří k tomu vstřícně uvolnili hodiny. Žáky ve třídě jsem požádala o spolupráci a vysvětlila jsem jim, proč je žádám o vyplnění dotazníku. Zdůraznila jsem anonymitu respondentů a požadavek, aby každý odpovídal pravdivě a sám za sebe bez pomoci spolužáků. Při vyplňování dotazníků jsem se překvapivě setkala s problémem: někteří žáci měli při vyplňování odpovědi zejména na otázku č. 5 velmi nejasnou představu, co je to volný čas a činilo jim obtíže odlišit svůj volný čas od školních a dalších povinností.

7 Výsledky výzkumu

7.1 Celkový přehled otázek a odpovědí podle učebních/maturitních oborů a pohlaví

Otázka	UOCH	UOD	MOCH	MOD
1) Pohlaví: a) dívka, b) chlapec	10	27	10	30
2) Věk: a) 16 let,	1	4	3	14
b) 17 let,	4	8	3	10
c) 18 let a více	5	15	4	6
3) Bydlím: a) velké město	0	3	0	6
b) malé město	5	10	5	18
c) vesnice	5	14	5	6
4) Studuji: a) maturitní obor	10	27	10	30
b) učební obor				
5) Volného času denně mám: a) 1 – 2 hod.	1	4	1	3
b) 3 – 4 hod.	7	18	5	18
c) více, uveď...	2	5	4	9
6) Volný čas trávím: a) s rodinou	3	2	5	9
b) s přítelem/s přítelkyní	0	15	2	10
c) s kamarády	7	10	3	11
7) Ve volném čase: a) sportuji	4	11	3	11
b) lenuším	4	10	6	10
c) chodím do kina, divadla, muzea atd., vyjmenuj.....	2	9	1	9
8) Sportu se věnuji: a) nevěnuji	6	13	6	11
b) ano, jak často...	4	14	4	19
9) Navštěvuji kulturní zařízení: a) pravidelně 1x týdně	1	0	1	2
b) příležitostně	6	21	7	26
c) nenavštěvuji	3	6	2	2

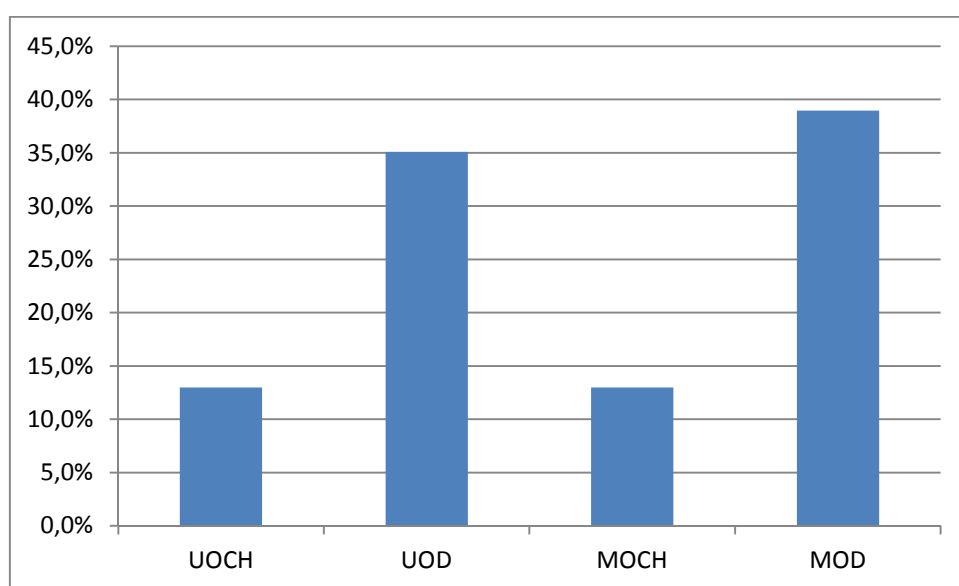
10) Považuješ počítač za nejdůležitější využití volného času?				
a) ano	5	9	2	3
b) ne	5	18	8	27
11) Kolik hodin denně trávíš na sociálních sítích:				
a) 1 – 2 hod.	5	12	6	11
b) 3 – 4 hod.	3	10	2	11
c) 5 hod. a více	2	5	2	8
12) S přáteli se setkávám: a) v restauracích,	1	5	0	4
b) na ulici	3	8	2	7
c) při zájmové činnosti	2	5	3	6
d) doma	0	5	0	5
e) ve škole	2	4	5	5
f) v jiných zařízeních, vyjmenuj...	2	0	0	3
13) Restaurace, kavárny apod.: a) navštěvuji denně	0	3	1	2
b) navštěvuji občas	9	24	6	25
c) nenavštěvuji	1	0	3	3
14) Znáš ve vašem městě, obci střediska pro využití volného času: a) ne	4	17	6	13
b) ano, vyjmenuj...	6	10	4	17

7.2 Údaje o respondentech dotazníkového šetření

Tabulka č. 1: Počet respondentů

UOCH	UOD	MOCH	MOD
10	27	10	30

Graf č. 1: Počet respondentů

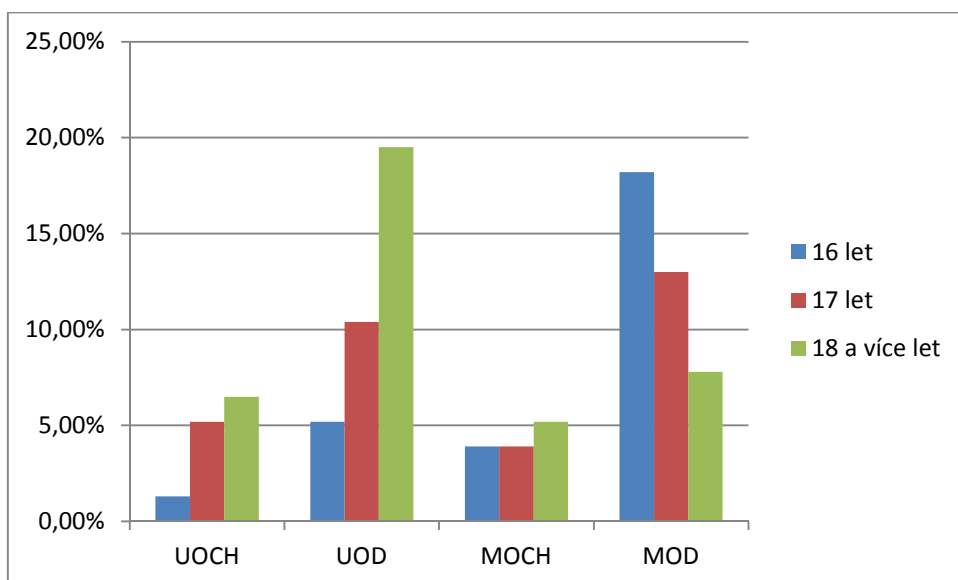

Dotazování se zúčastnilo 10 (13%) chlapců z učebních oborů, 27 (35%) dívek z učebních oborů, 10 (13%) chlapců z maturitních oborů a 30 (39%) dívek z maturitních oborů. Z grafu vyplývá, že žáků maturitních oborů je 40 a žáků učebních oborů je 37 (data zjištěná otázkami č. 1 a č. 4).

Tabulka č. 2: Věk

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
16 let	1,3%	5,2%	3,9%	18,2%
17 let	5,2%	10,4%	3,9%	13,0%
18 a více let	6,5%	19,5%	5,2%	7,8%

Graf č. 2: Věk

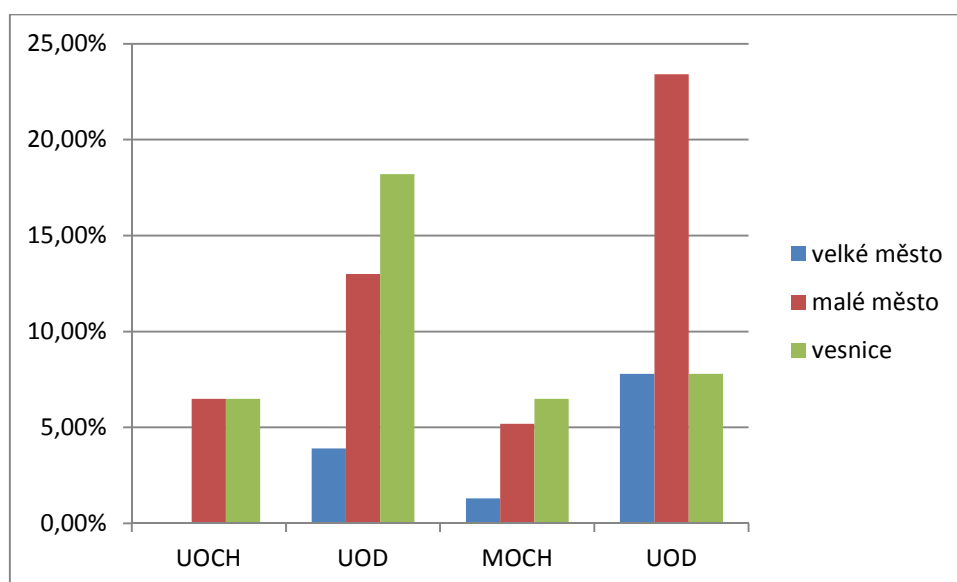

Mezi 16letými respondenty je nejvíce 18,2% dívek z maturitních oborů, nejméně 1,3% chlapců z učebních oborů. Mezi 17letými respondenty rovněž nejvíce dívek z maturitních oborů (13,0%), nejméně 3,9% chlapců z maturitních oborů. V poslední skupině 18 a více let je nejvíce 19,5% děvčat z učebních oborů, nejméně 5,2% chlapců z maturitních oborů.

Tabulka č. 3: Bydlím

	UOCH	UOD	MOCH	UOD
velké město	0,0%	3,9%	1,3%	7,8%
malé město	6,5%	13,0%	5,2%	23,4%
vesnice	6,5%	18,2%	6,5%	7,8%

Graf č. 3: Bydlím

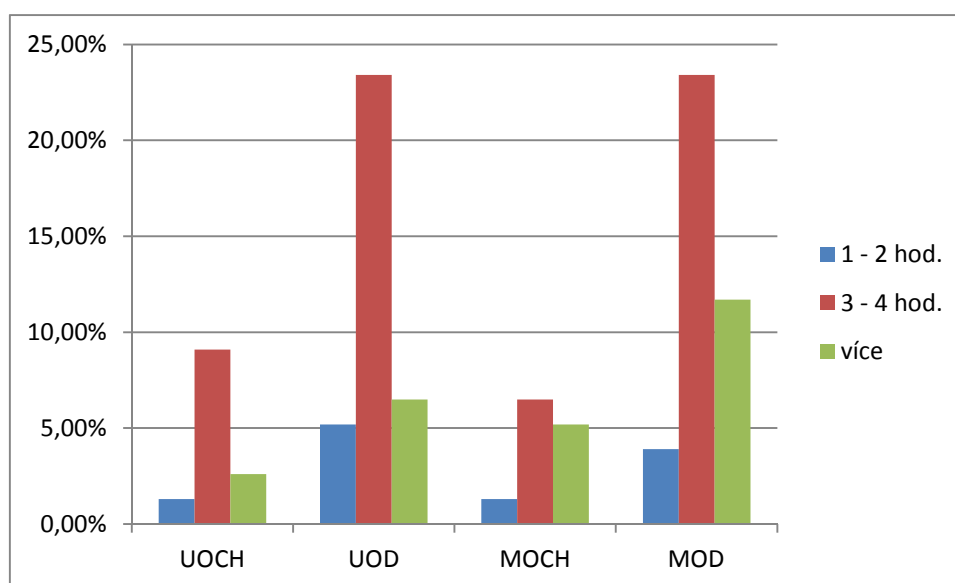
Ve velkém městě bydlí nejvíce 7,8% dívek maturitních oborů a nejméně 1,3% chlapců maturitních oborů. V malém městě bydlí nejvíce 23,4% dívek maturitních oborů a nejméně 5,2% chlapců maturitních oborů. Na vesnici bydlí nejvíce 18,2% dívek učebních oborů a nejméně 6,5% chlapců maturitních a učebních oborů.

7.3 Analýza získaných dat

Tabulka č. 5: Volného času denně mám

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
1 - 2 hod.	1,3%	5,2%	1,3%	3,9%
3 - 4 hod.	9,1%	23,4%	6,5%	23,4%
více	2,6%	6,5%	5,2%	11,7%

Graf č. 5: Volného času denně mám

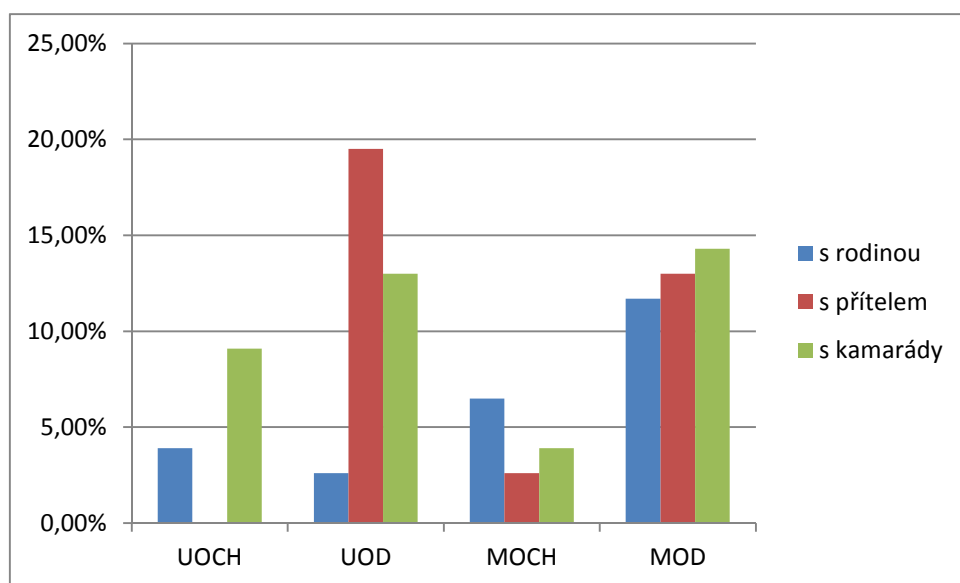

1 - 2 hod. denně volného času mají nejvíce 5,2% dívek učebních oborů a nejméně 1,3% chlapců učebních a maturitních oborů. 3 - 4 hod. denně volného času mají nejvíce 23,4% dívek maturitních a učebních oborů a nejméně 6,5% chlapců maturitních oborů. Více jak 3 - 4 hod. denně volného času mají nejvíce 11,7% dívek maturitních oborů a nejméně 2,6% chlapců učebních oborů. U odpovědi mám více času, než 4 hod. uváděli dotázaní nejčastěji 5 hodin.

Tabulka č. 6 : Volný čas trávím

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
s rodinou	3,9%	2,6%	6,5%	11,7%
s přítelem	0,0%	19,5%	2,6%	13,0%
s kamarády	9,1%	13,0%	3,9%	14,3%

Graf č. 6: Volný čas trávím

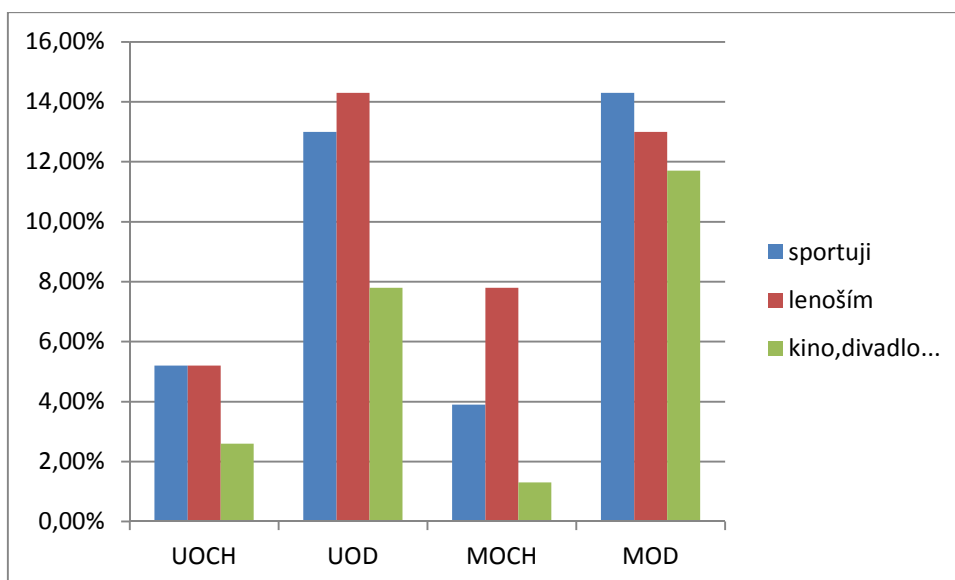

Volný čas s rodinou tráví nejvíce 11,7% dívek maturitních oborů a nejméně 2,6% dívek učebních oborů. Volný čas s přítelem/přítečkyní tráví nejvíce 19,5% dívek učebních oborů a nejméně 2,6% chlapců maturitních oborů. Volný čas s kamarády tráví nejvíce 14,3% dívek maturitních oborů a nejméně 3,9% chlapců maturitních oborů.

Tabulka č. 7 : Ve volném čase

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
sportuji	5,2%	13%	3,9%	14,3%
lenoším	5,2%	14,3%	7,8%	13,0%
Kino, divadlo...	2,6%	7,8%	1,3%	11,7%

Graf č. 7: Ve volném čase

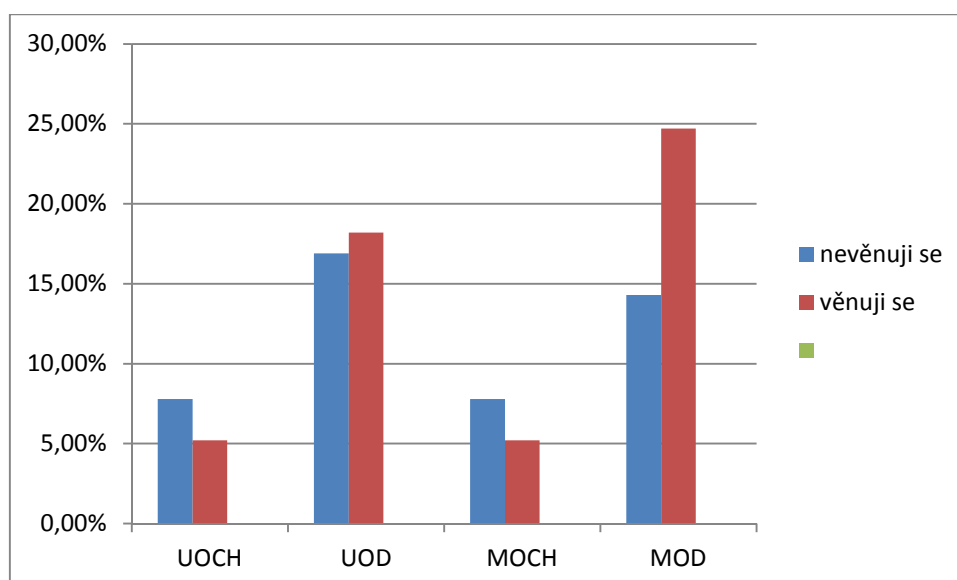

Ve volném čase nejvíce sportuje 14,3% dívek maturitních oborů a nejméně sportuje 3,9% chlapců maturitních oborů. Nejvíce lenoší 14,3% dívek učebních oborů a nejméně lenoší 5,2% chlapců učebních oborů. Do kina, divadla, muzea atd. chodí nejvíce 11,7% dívek maturitních oborů a nejméně je navštěvuje 2,6% chlapců učebních oborů. V odpovědích na polouzavřenou otázku respondenti uváděli nejčastěji návštěvu kina.

Tabulka č. 8: Sportu se věnuji

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
nevěnuji se	7,8%	16,9%	7,8%	14,3%
věnuji se	5,2%	18,2%	5,2%	24,7%

Graf č. 8: Sportu se věnuji

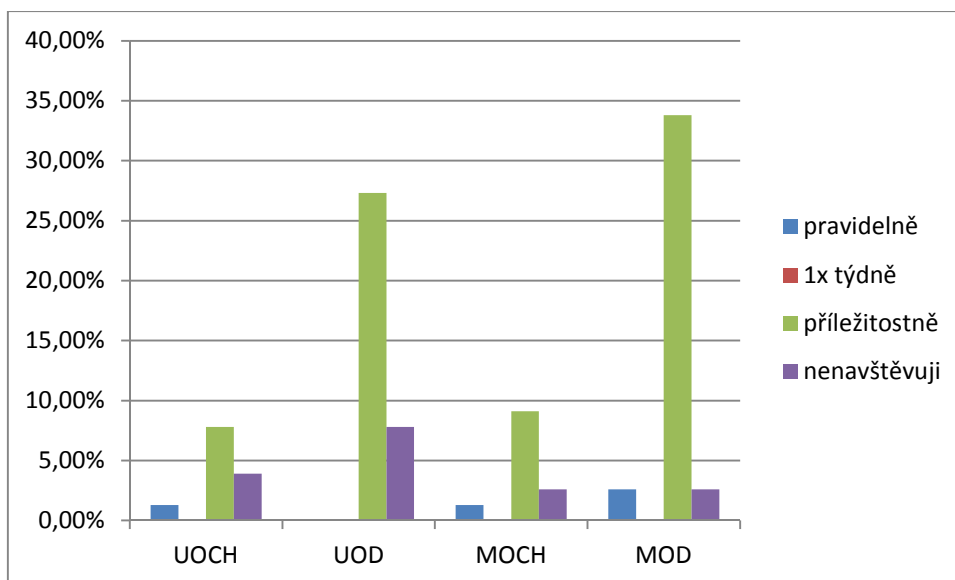

Sportu se ve volném čase nevěnuje nejvíce 16,9% dívek učebních oborů a nejméně se sportu věnuje 7,8% chlapců učebních a maturitních oborů. Ve volném čase se sportu věnuje nejvíce 24,7% dívek maturitních oborů a nejméně se sportu věnuje 5,2% chlapců učebních a maturitních oborů. Ti, kteří odpověděli, že se sportu věnují, upřesňovali nejčastěji, že 2 - 3 dny v týdnu.

Tabulka č. 9: Navštěvuji kulturní zařízení

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
pravidelně 1x týdně	1,3%	0,0%	1,3%	2,6%
příležitostně	7,8%	27,3%	9,1%	33,8%
nenavštěvuji	3,9%	7,8%	2,6%	2,6%

Graf č. 9: Navštěvuji kulturní zařízení

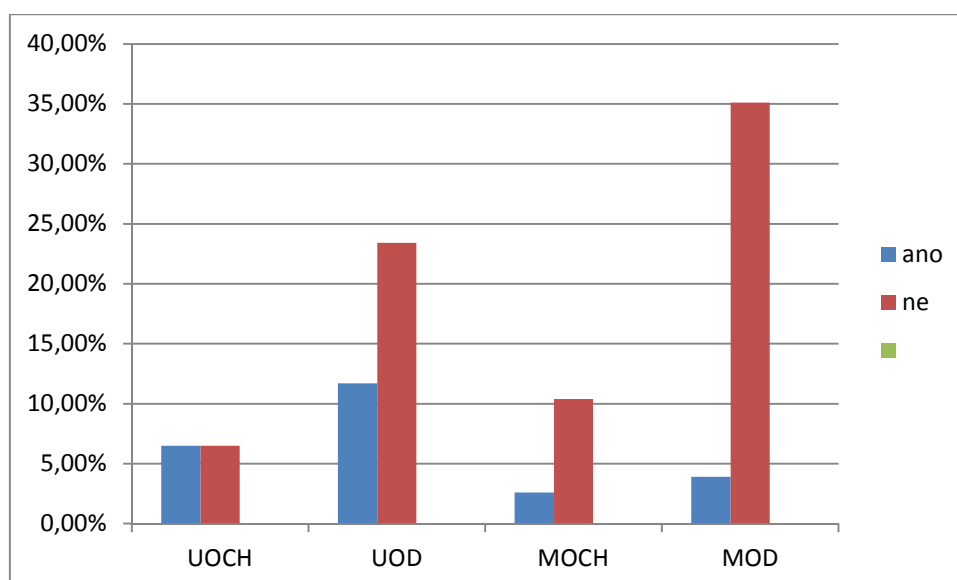

Pravidelně 1x týdně navštěvuje kulturní zařízení nejvíce 2,6% dívek maturitních oborů a nejméně navštěvuje 0% dívek učebních oborů. Příležitostně navštěvuje kulturní zařízení nejvíce 33,8% dívek maturitních oborů a nejméně navštěvuje 7,8% chlapců učebních oborů. Kulturní zařízení nenavštěvuje vůbec nejvíce 7,8% dívek učebních oborů a nejméně 2,6% dívek a chlapců maturitních oborů.

Tabulka č. 10: Považuješ počítač za nejdůležitější využití volného času

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
ano	6,5%	11,7%	2,6%	3,9%
ne	6,5%	23,4%	10,4%	35,1%

Graf č. 10: Považuješ počítač za nejdůležitější využití volného času

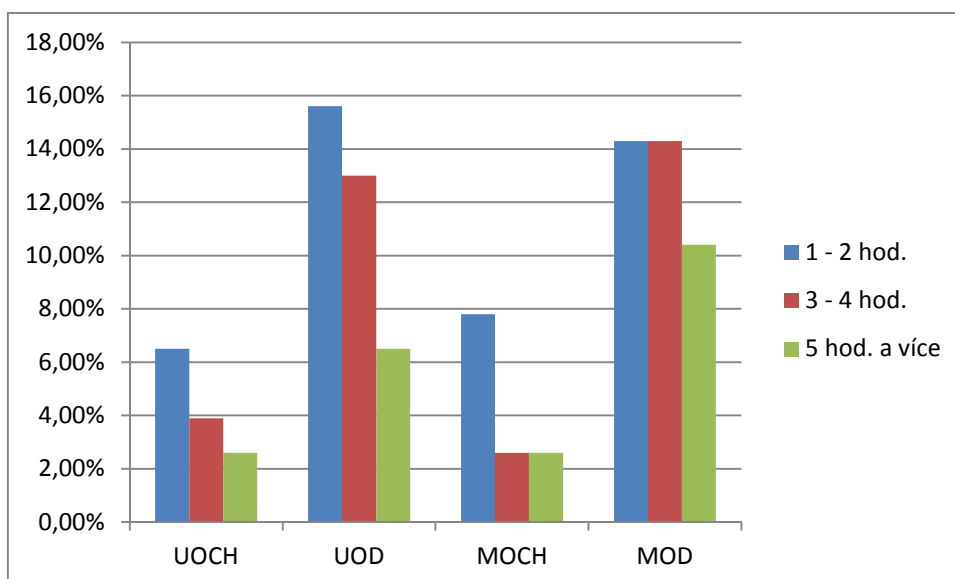

Nejvíce odpovědělo ano 11,7% dívek učebních oborů a nejméně ano odpovědělo 2,6% chlapců maturitních oborů. Počítač za nejdůležitější využití volného času nepovažuje nejvíce 35,1% děvčat maturitních oborů a nejméně 6,5% chlapců učebních oborů.

Tabulka č. 11 : Kolik hodin denně trávíš na sociálních sítích

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
1 - 2 hod.	6,5%	15,6%	7,8%	14,3%
3 - 4 hod.	3,9%	13,0%	2,6%	14,3%
5 hod. a více	2,6%	6,5%	2,6%	10,4%

Graf č. 11: Kolik hodin denně trávíš na sociálních sítích

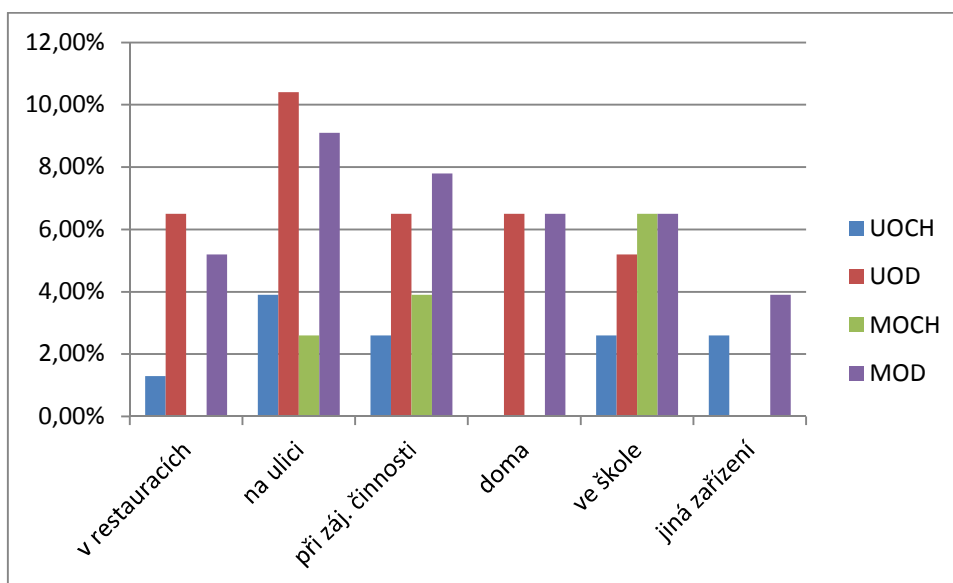

1 - 2 hod. denně tráví na sociálních sítích nejvíce 15,6% dívek učebních oborů a nejméně 6,5% chlapců učebních oborů. 3 - 4 hod. denně na sociálních sítích tráví nejvíce 14,3% dívek maturitních oborů a nejméně 2,6% chlapců maturitních oborů. 5 a více hodin tráví na sociálních sítích nejvíce 10,4% dívek maturitních oborů a nejméně 2,6% chlapců maturitních a učebních oborů.

Tabulka č. 12: S přáteli se setkávám

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
v restauracích	1,3%	6,5%	0,0%	5,2%
na ulici	3,9%	10,4%	2,6%	9,1%
při záj. činnosti	2,6%	6,5%	3,9%	7,8%
doma	0,0%	6,5%	0,0%	6,5%
ve škole	2,6%	5,2%	6,5%	6,5%
jiná zařízení	2,6%	0,0%	0,0%	3,9%

Graf č. 12: S přáteli se setkávám

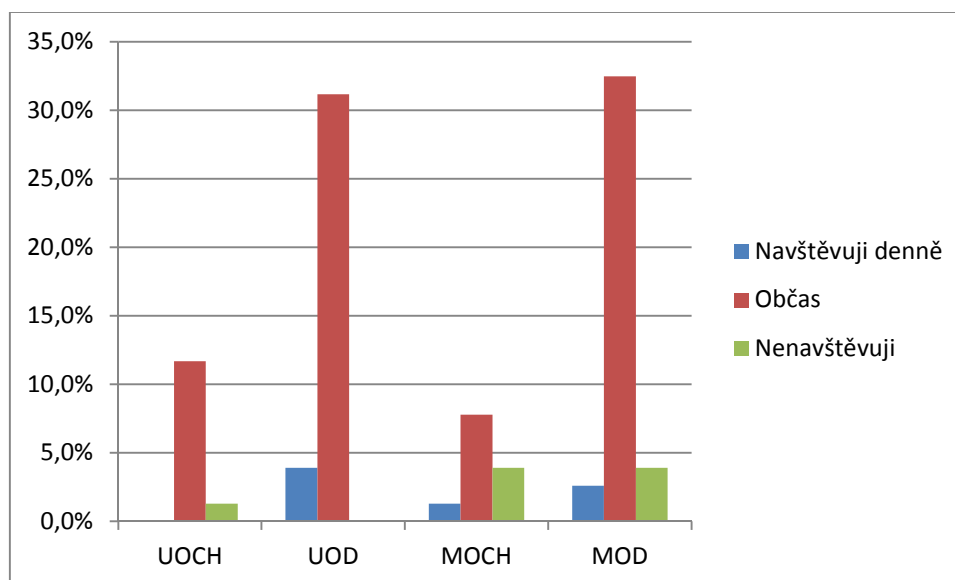
V restauracích se s přáteli nejvíce setkává 6,5% dívek učebních oborů a nejméně 0% chlapců maturitních oborů. Na ulici se s přáteli nejvíce setkává 10,4% dívek učebních oborů a nejméně 2,6% chlapců maturitních oborů. Při zájmové činnosti se nejvíce setkává s přáteli 7,8% dívek maturitních oborů a nejméně 2,6% chlapců učebních oborů.

Doma se nejvíce setkává s přáteli 6,5% dívek maturitních a učebních oborů a nejméně 0% chlapců maturitních a učebních oborů. Ve škole se s přáteli nejvíce setkává 6,5% dívek a chlapců maturitních oborů a nejméně 2,6% chlapců učebních oborů. V jiných zařízeních než je uvedeno se s přáteli nejvíce setkává 3,9% dívek maturitních oborů a nejméně 0% dívek učebních oborů a 0% chlapců maturitních oborů. Mezi jinými zařízeními, kde se setkávají s přáteli, byl nejčastěji uváděn park.

Tabulka č. 13 : Restaurace, kavárny apod.

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
navštěvuji denně	0,0%	3,9%	1,3%	2,6%
občas	11,7%	31,2%	7,8%	32,5
nenavštěvuji	1,3%	0,0%	3,9%	3,9%

Graf č. 13: Restaurace, kavárny apod.

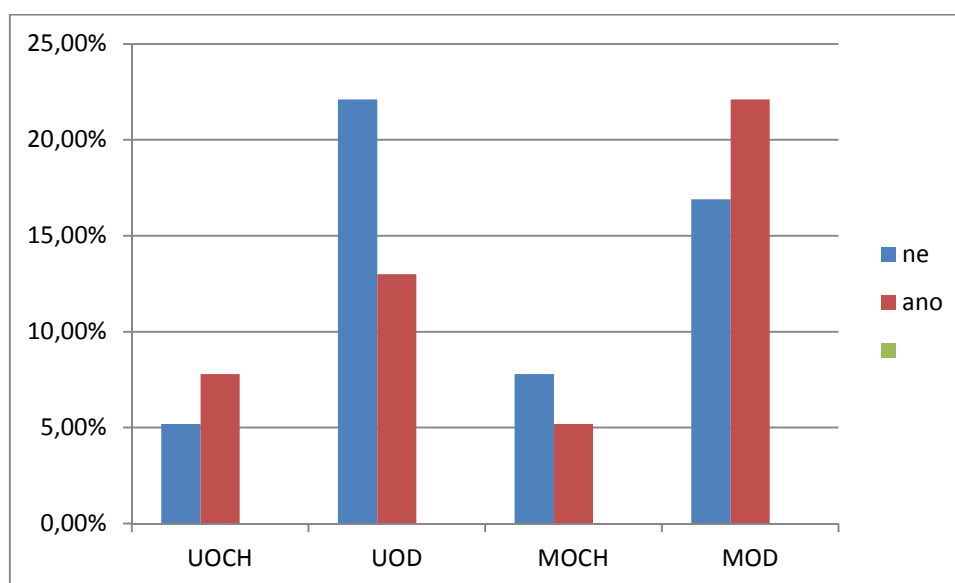
Nejvíce kavárny a restaurace denně navštěvuje 3,9% dívek učebních oborů a nejméně 0% chlapců učebních oborů. Kavárny a restaurace navštěvuje občas nejvíce 32,5% dívek maturitních oborů a nejméně 7,8% chlapců maturitních oborů. Restaurace a

kavárny nenavštěvuje vůbec nejvíce 3,9% dívky a chlapci maturitních oborů a nejméně 0% dívky učebních oborů.

Tabulka č. 14 : Znáš ve vašem městě, obci střediska / zařízení pro využití volného času.

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
ne	5,2%	22,1%	7,8%	16,9%
ano	7,8%	13,0%	5,2%	22,1%

Graf č. 14: Znáš ve vašem městě, obci střediska / zařízení pro využití volného času.

Nejvíce odpovědí, že neznají střediska pro volný čas je 22,1% dívek učebních oborů a nejméně 5,2% chlapců učebních oborů. A nejvíce odpovědí, že znají střediska pro volný čas je 22,1% dívek maturitních oborů a nejméně 5,2% chlapců maturitních oborů. Dále se respondentům nabízelo vyjmenování jiných středisek pro využití volného času. Nejčastěji se v odpovědích opakoval zimní stadion, fotbalové hřiště, skatepark a bazén.

7.4 Interpretace získaných dat

Výzkumná otázka č. 1

Kolik mají adolescenti volného času a jaký je v tom rozdíl mezi žáky učebních a maturitních oborů?

1 - 2 hod. volného času má 12% dotázaných, 3 - 4 hod. 62% a více než 4 hod. 26% respondentů.

Rozdíl mezi žáky učebních a maturitních oborů v množství uvedeného volného času jsou pouhá 2% (49% : 51%).

Rozdíl mezi chlapci z učebních a maturitních oborů a dívkami z učebních a maturitních oborů je výrazný (27% : 73%).

Předpokládala jsem, že žáci maturitních oborů budou mít méně volného času než žáci učebních oborů. Tento předpoklad vycházel z mínění, že žáci maturitních oborů budou potřebovat na přípravu do školy, vzhledem k náročnosti a rozsáhlosti učiva, více času než žáci učebních oborů a budou mít tedy méně volného času pro své zájmy. Tento předpoklad se nepotvrdil, ale ani nevyvrátil. Výsledky ukázaly, že o dvě třetiny více volného času uvádějí dívky učebních a maturitních oborů než chlapci učebních a maturitních oborů. Může to souviset i s tím, že dívky s přípravou na vyučování dokážou vypořádat efektivněji a potřebují na ni méně času.

Výzkumná otázka č. 2

S kým adolescenti tráví volný čas a jaký je v tom rozdíl mezi chlapci a dívkami?

S rodinou tráví volný čas celkem 25% dotázaných, s přítelem celkem 35% dívek a s kamarády 40% chlapců.

Chlapci tráví volný čas s kamarády a s rodinou, dívky s přítelem.

Předpokládala jsem, že respondenti stráví více volného času s vrstevníky než s rodinou, chlapci s kamarády a dívky s přítelem. Vycházela jsem z toho, že pro mladé lidé v tomto věku jsou vztahy s vrstevníky důležité. Spojují je stejné problémy a zkušenosti,

zaujímají stejnou životní pozici. Jak uvádím výše, přes vztahy s vrstevníky si vlastně hledají a ujasňují vztah sami k sobě. Základem vrstevnických vztahů v tomto období bývají větší či menší skupiny partnerských dvojic. Členství v takové skupině je vede k přesvědčení, že jsou samostatní, a přitom sociálně začlenění, a upevňuje tak pocit jistoty. Není třeba připomínat, že vrstevnická skupina také významně ovlivňuje jejich chování a rozhodování.

Výzkumná otázka č. 3

Jakým způsobem a kde tráví adolescenti svůj volný čas a jaký je v tom rozdíl mezi chlapci a dívkami?

37% dotázaných sportuje, 23% má spíše kulturní zájmy a zbývajících 40% tráví volný čas pasivně.

Sportuje 9% chlapců a 27% dívek, kulturní zájmy má 4% chlapců a 20% dívek.

Předpokládala jsem, že více dívek, než chlapců se věnuje sportu. Toto tvrzení vychází z aktuální nabídky volnočasových aktivit. Dívky mají na Frýdlantsku daleko pestřejší nabídku sportovních aktivit (zejména různých cvičení s hudbou), zatímco nabídka volnočasových aktivit pro chlapce je výrazně omezenější. Jak vyplývá z přehledu nabídky v regionu běžně dostupným a nezaplatným sportem je pouze kopaná a hasičský sport. Tato skutečnost se pravděpodobně promítla i do odpovědí: sportu se věnuje 33 dívek a pouze 8 chlapců. Do výsledků se bezesporu promítl i negativní vztah k pohybu a s tím souvisící tendence k pasivnímu trávení volného času, který je příznačný pro celou generaci.

Výzkumná otázka č. 4

Navštěvují adolescenti ve volném čase kulturní zařízení, a jaký je v tom rozdíl mezi žáky z vesnic a měst?

Kulturní zařízení alespoň 1x týdně navštěvuje 5% dotázaných, vůbec je nenavštěvuje 17% a pouze příležitostně 78% dotázaných.

Kulturní zařízení navštěvuje příležitostně 79% dotázaných, kteří bydlí na vesnici a 74% dotázaných, kteří bydlí ve městě.

Ukazuje se, že odpověď „příležitostně“ je příliš široká. Pokud znamená „téměř vůbec,“ pak jsou výsledky průzkumu alarmující. Malý zájem o kulturu může ale také signalizovat nedostatečnou nabídku dostupných kulturních programů, negativní ovlivnění vrstevníky, nedostatek finančních prostředků nebo slabou reklamu akcí.

Předpokládala jsem, že návštěvnost kulturních zařízení bude u žáků z obcí vyšší než u žáků z měst. Toto tvrzení vychází z toho, že žáci z měst mají daleko větší možnosti návštěvy kulturních zařízení, ale většinou toho tak nevyužijí jako žáci z vesnic. Žáci z měst jsou přesyceni nabídkou kulturních zařízení. Dotazovaných z měst odpovědělo 73,5% a dotazovaných z vesnic odpovědělo 79,2%, že navštěvují kulturní zařízení příležitostně.

Výzkumná otázka č. 5

Kolik času tráví denně adolescenti na sociálních sítích a jaký je v tom rozdíl mezi chlapci a dívkami?

1 - 2 hod. na sociálních sítích tráví 44% dotázaných, 3 - 4 hod. 34% a více než 5 hod. 22% dotázaných.

Dívky tráví na sociálních sítích třikrát více času než chlapci.

Uvedená čísla jsou podle mého názoru značně vysoká a potvrzují jen obecně známý jev, že sociální sítě jsou dnes velmi oblíbené a rozšířené. Jak uvádí Žídková (Žídková, 2013) mládež je vyhledává především kvůli komunikaci. Hromadění kontaktů na sociální síti je jednak ukazatelem popularity mezi vrstevníky a jednak dětem a mladým lidem umožňuje pochlubit se tím, co prožili a sledovat reakce „přátel.“ Podle svých zkušeností učitelky odborného výcviku jsem předpokládala, že dívky tráví na sociálních sítích více času než chlapci. Tento předpoklad se potvrdil.

7.5 Závěry praktické části a doporučená opatření

Závěr č. 1

Výsledky šetření ukázaly, že mnohem více volného času mají dívky učebních a maturitních oborů než chlapci učebních a maturitních oborů. Výraznější rozdíly v množství volného času mezi žáky učebních a maturitních oborů nebyly zjištěny.

Závěr č. 2

Převážnou část volného času tráví dotázaní s vrstevníky, chlapci s kamarády a dívky s přítelem. S rodinou tráví více volného času chlapci a dívky z maturitních oborů než z učebních oborů.

Závěr č. 3

37% dotázaných se ve volném čase věnuje sportu, 23% dotázaných má kulturní zájmy. Zbývající dotázaní přiznali pouze pasivní využívání volného času. Sportu se ve volném čase věnují více dívky než chlapci. Kulturní zařízení navštěvují pravidelně jen jednotlivci, spíše z maturitních oborů. Ostatní pouze příležitostně, několik žáků zejména z učebních oborů vůbec.

Závěr č. 4

Počítač považuje 50% dotázaných žáků učebních oborů za nejdůležitější prostředek využití volného času, u žáků maturitních oborů pouze jednotlivci. Poměrně značně času tráví dotázaní na sociálních sítích, výrazně více času pak dívky.

Závěr č. 5

S přáteli se chlapci nejčastěji setkávají na ulici, v parku, při zájmové činnosti a ve škole, dívky v restauraci, na ulici, při zájmové činnosti, doma a ve škole. I když výběr z velkého počtu možností zkreslil výsledky, ukázalo to nedostatečné příležitosti a chybějící zázemí k setkávání mládeže. Možná i z těchto důvodů tráví dívky tolik času na sociálních sítích.

Doporučená opatření:

1. SŠHL Frýdlant (vedení školy, třídní učitelé a vyučující Ov/On):

- zřídit ve škole klubové prostory s kavárenským provozem pro setkávání žáků (intimnější než je vstupní hala, která do jisté míry tuto funkci zástupně plní),
- zjistit předběžný zájem a rozšířit nabídku zájmových činností kulturních a sportovních pro žáky učebních a maturitních oborů, orientovat ji podle zájmu žáků a s ohledem na vyšší počet dívek,
- umožnit žákům využít ve volném čase zařízení školy: tělocvičnu, posilovnu a hřiště, hudební sál ad.,
- využít k rozšíření a zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit i prostředků z evropských fondů a rozvojového programu kraje,
- věnovat ve vyučovacích hodinách Občanské výchovy/nauky a v třídnických hodinách pozornost problematice trávení volného času žáků: jednoduchým dotazníkem zjistit množství volného času, způsoby jeho využití a návrhy na jejich potřeby,
- při třídních schůzkách seznámit rodiče s výsledky průzkumu ve třídě a apelovat na ně, aby vedli své děti k smysluplnému a zdravému využití volného času.

2. Dobrovolný svazek obcí Mikroregion Frýdlantsko (předseda, kancelář Mikroregionu):

- projednat v pracovní skupině pro sociální začleňování výsledky dotazníkového šetření, stav zařízení pro volný čas a nabídky volnočasových aktivit v jednotlivých obcích pro mládež,
- doporučit obcím projednat v zastupitelstvech možnosti pro rozšíření a zkvalitnění nabídky pro trávení volného času mládeže, a to jak organizované, tak neorganizované podobě (např. budováním multifunkčních hřišť),
- doporučit obcím řešení nedostatečných příležitostí a chybějícího zázemí k setkávání mládeže,

- využít k tomu dostupných grantů připravených a podaných prostřednictvím DOS Mikroregionu Frýdlantsko.

8 Závěr

Tématem bakalářské práce je volný čas středoškolské mládeže v Mikroregionu Frýdlantsko. Cílem praktické části je zjistit množství volného času adolescentů, s kým ho tráví a jakým způsobem.

Teoretická část práce obsahuje tři kapitoly. V první se zabývám problematikou volného času obecně. S použitím odborné literatury vymezuji vybrané pojmy pedagogiky volného času vztahující se k tématu práce. Stručně se zabývám pojetím volného času ve 20. století v Evropě. Charakterizuji současné změny rodiny se závěrem, že rodina má stále, přes všechny ekonomické, demografické a sociální změny, rozhodující vliv na využívání volného času svých dětí, zejména na jejich výchovu k hodnotnému využívání volného času. Důležité přitom je, má - li uspořádaný život tak, aby svým dětem poskytovala dostatek volného času, umožnila jim spoluúčast na jeho plánování a organizaci a poskytla vhodné vzory chování, které děti a mladí lidé budou později napodobovat.

Na smysluplný rozvoj dětí a mladých lidí má silný vliv i škola, přinejmenším svou nabídkou jednorázových a pravidelných volnočasových aktivit. Jednak proto, že jde o prostředí, které znají, v němž se pohybují známí vrstevníci a často se na vedení těchto aktivit podílejí i pedagogové školy. Vedle školy v této oblasti působí státní síť mimoškolních zařízení, jako jsou střediska volného času a domy dětí a mládeže, nabídku volnočasových aktivit dále rozšiřují společenské organizace, spolky, zájmová sdružení, ale i města a obce.

S tématem práce souvisí i charakteristika věkové skupiny adolescentů, která je cílovou skupinou kvantitativního výzkumu v praktické části práce. Vymezuji pojem adolescence a charakteristické znaky tohoto vývojového období, podstatné změny v myšlení, citovém životě, proměny ve vztazích k rodičům a vrstevníkům, problémy s ujasněním vztahu k sobě, příčiny a důsledky problémového chování adolescentů. Právě smysluplná a aktivní náplň volného času pedagogicky ovlivněná může pomoci mladým lidem vyrovnat se s tímto nelehkým obdobím života, prožít ho jako kvalitní přípravu na život v dospělosti a vyvarovat se uvedeným rizikům.

Ve třetí kapitole jsou v přehledu popsány možnosti pro trávení volného času v Mikroregionu Frýdlantsko, kde žije zkoumaná skupina adolescentů. Počínaje nabídkou volnočasových činností školy a Domova mládeže, přes nabídku mimoškolních zařízení v regionu, až po nabídku zařízení pro volný čas a volnočasových aktivit měst a obcí Mikroregionu Frýdlantsko. Střední odborná škola nabízí vedle kurzů k rozšíření a prohloubení kvalifikace pouze minimum zájmových kroužků. Oba Domovy mládeže mají nabídku zájmové činnosti celkem pestrou, převážně však zaměřenou na sport. V regionu jsou dvě střediska volného času. Zatímco činnost frýdlantského DDM je zaměřena na předškolní a školní děti, v nabídce novoměstského SVC najdeme několik sportovních kroužků a jeden zajímavý mezinárodní projekt určený mládeži. Ani v samotném Frýdlantu není nabídka pro adolescenty zvláště pestrá, v kulturní oblasti je to pouze ZUŠ. Ani v dalších městech a obcích regionu není nabídka volnočasových aktivit pro tuto věkovou skupinu buhvíjak zajímavá. Až na výjimky se omezuje na kopanou, hasičský sport, taneční zábavy a některé tradiční jednorázové akce v průběhu roku. Téměř chybí příležitosti a zázemí k setkávání mládeže. Větší část, a právě té zajímavější nabídky, je zpoplatněná. Pro mládež z regionu, který trpí vysokou nezaměstnaností, nejde pouze o to si z nabídky vybrat, ale mít i dostatek finančních prostředků na úhradu aktivit, nehledě na potřebné materiální vybavení s nimi spojené.

V praktické části bakalářské práce se zabývám průzkumem množství volného času a způsobů jeho trávení u středoškolské mládeže z mikroregionu Frýdlantsko. K získání potřebných dat od žáků učebních a maturitních oborů střední odborné školy jsem použila kvantitativního výzkumu a metodu nestandardizovaného dotazníku. Ze zpracovaných výsledků dotazníkového šetření vyplývají dosti specifická zjištění. Nejsou kupodivu významné rozdíly v množství volného času mezi žáky učebních a maturitních oborů, ale jsou poměrně značné rozdíly mezi chlapci a dívkami. Podle očekávání tráví mladí lidé volný čas více s vrstevníky než s rodiči. Co se týče náplně volného času, nejsou výsledky příliš potěšující. 40% respondentů přiznalo pasivní trávení volného času, ke sportu se hlásí 37% a ke kultuře 23% dotázaných. Kulturní zařízení však navštěvují pravidelně pouze jednotlivci. S pasivním způsobem využití volného času souvisí i velmi vysoké procento dotázaných, kteří považují počítač za nejdůležitější prostředek k trávení volného času. Dívky, které podle výsledků dotazníku tráví denně několik hodin na sociálních sítích, to dokazují svým způsobem také.

Potvrdilo se, že zkoumaní adolescenti se nemají kde scházet. Pokud to není ve škole nebo při nějaké zájmové činnosti a nechtějí jít do restaurace, zbývají jim vlastně jen ulice a parky. Na závěr si ještě připomeňme to, co nebylo předmětem našeho výzkumu, ale s tématem práce to souvisí. Volný čas žáků zejména učebních oborů je ovlivněn i skutečností, že řada z nich pracuje po odpoledních a víkendech na brigádách, protože tímto způsobem pomáhají řešit ne právě utěšenou finanční situaci svých rodičů. V relativně vysoké míře se tento jev projevuje právě na Frýdlantsku postiženém vysokou nezaměstnaností.

9 Seznam použitých informačních zdrojů

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu: pro střední školy*. Vyd. 2. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2011, 239 s. ISBN 978-80-262-0030-7.

HELUS, Zdeněk. *Psychologie: pro střední školy*. Vyd. 2. Praha: Fortuna, 1999, 51 s. Učebnice (Fortuna). ISBN 80-716-8406-6.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 176 s. ISBN 8071789275.

HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a Milena KROBOTOVÁ. *Diplomové a závěrečné práce: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 117 s. Skripta (Univerzita Palackého). ISBN 80-244-1237-3.

MACEK, Petr. *Adolescence: pro střední školy*. 2., upr. vyd. Překlad Vladimír Jůva. Praha: Portál, 2003, 141 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-717-8747-7.

Mikroregion Frýdlantsko. *Frýdlantsko*. [on-line]. Datum neuveden, [cit. 26. dubna 2015]. Dostupné z: <http://www.frydlantsko.cz/>

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

ŠVINGALOVÁ, Dana. *Kapitoly z psychologie: dospívání: učební text pro mistry odborného výcviku*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, Pedagogická fakulta, 2002, 51 s. Studijní texty pro dálkové studium. ISBN 80-708-3571-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dospívání: učební text pro mistry odborného výcviku*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, Pedagogická fakulta, 1999, 78 s. Studijní texty pro dálkové studium. ISBN 80-708-3335-1.

ŽÍDKOVÁ, Petra. *Bakalářská práce: Sociální síť jako nový fenomén trávení volného času dětí a mládeže*. [on-line], Datum neuveden, [cit. 8. června 2015]. Dostupné z: <https://wstag.jcu.cz/portal/studium/prohlizeni.html>

10 Přílohy

Příloha č. 1 - dotazník o trávení volného času

DOTAZNÍK

Vážení respondenti,

**žádám Vás o vyplnění dotazníku o trávení volného času. Tento dotazník je součástí bakalářské práce na téma „ Volný čas adolescentů v Mikroregionu Frýdlantsko.“
Dotazník je anonymní a jeho výsledky poslouží výhradně k výzkumným účelům a nebudou předány nikomu nepovolanému, popřípadě nějak zneužity.**

Pokud není uvedeno jinak, zakroužkujte pouze jednu variantu odpovědi.

Lenka Šimková,

Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku, 3. roč., bakalářské studium,
kombinovaná forma studia, Pedagogická fakulta UK

1) Pohlaví

- a) dívka
- b) chlapec

2) Věk

- a) 16 let
- b) 17 let
- c) 18 let a více

3) Bydlím

- a) velké město
- b) malé město
- c) vesnice

4) Studuji

- a) maturitní obor
- b) učební obor

5) Volného času denně mám

- a) 1 - 2 hod.
- b) 3 - 4 hod.
- c) více, uveď

6) Volný čas trávím

- a) s rodinou
- b) s přítelem/s přítelkyní
- c) s kamarády

7) Ve volném čase

- a) sportuji
- c) lenuším
- d) chodím do kina, muzea, divadla atd., vyjmenuj ...

8) Sportu se věnuji

- a) nevěnuji se
- b) ano, jak často.....

9) Navštěvuji kulturní zařízení (kino, divadlo, muzeum apod..)

- a) pravidelně 1x týdně
- b) příležitostně
- c) nenavštěvuji

10) Považuješ počítač za nejdůležitější využití volného času?

- a) ano
- b) ne

11) Kolik hodin denně trávíš na sociálních sítích

- a) 1 - 2 hod.
- b) 3 - 4 hod.
- c) 5 hod. a více.....

12) S přáteli se setkávám

- a) v restauracích, kavárnách.....
- b) na ulici
- c) při zájmové činnosti
- d) doma
- e) ve škole
- f) jiná zařízení, vyjmenuj

13) Restaurace, kavárny apod.

- a) navštěvuji denně
- b) navštěvuji občas
- c) nenavštěvuji

14) Znáš ve vašem městě, obci střediska pro využití volného času

- a) ne
- b) ano, vyjmenuj.....

11. Seznam tabulek

Tabulka č. 1 : Počet respondentů.

UOCH	UOD	MOCH	MOD
10	27	10	30

Tabulka č. 2: Věk

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
16 let	1,3%	5,2%	3,9%	18,2%
17 let	5,2%	10,4%	3,9%	13,0%
18 a více let	6,5%	19,5%	5,2%	7,8%

Tabulka č. 3: Bydlím

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
Velké město	0,0%	3,9%	1,3%	7,8%
Malé město	6,5%	13,0%	5,2%	23,4%
Vesnice	6,5%	18,2%	6,5%	7,8%

Tabulka č. 5: Volného času denně mám

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
1-2 hod.	1,3%	5,2%	1,3%	3,9%
3-4 hod.	9,1%	23,4%	6,5%	23,4%
více	2,6%	6,5%	5,2%	11,7%

Tabulka č. 6: Volný čas trávím

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
s rodinou	3,9%	2,6%	6,5%	11,7%
s přítelem	0,0%	19,5%	2,6%	13,0%
s kamarády	9,1%	13,0%	3,9%	14,3%

Tabulka č. 7: Ve volném čase

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
Sportuji	5,2%	13,0%	3,9%	14,3%
Lenoším	5,2%	14,3%	7,8%	13,0%
kino, divadlo...	2,6%	7,8%	1,3%	11,7%

Tabulka č. 8: Sportu se věnuji

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
Nevěnuji se	7,8%	16,9%	7,8%	14,3%
Věnuji se	5,2%	18,2%	5,2%	24,7%

Tabulka č. 9: Navštěvuji kulturní zařízení

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
Pravidelně týdně 1x	1,3%	0,0%	1,3%	2,6%
Příležitostně	7,8%	27,3%	9,1%	33,8%
Nenavštěvuji	3,9%	7,8%	2,6%	2,6%

Tabulka č. 10: Považuješ počítač za nejdůležitější využití volného času

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
Ano	6,5%	11,7%	2,6%	3,9%
Ne	6,5%	23,4%	10,4%	35,1%

Tabulka č. 11: Kolik hodin denně trávíš na sociálních sítích

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
1-2 hod.	6,5%	15,6%	7,8%	14,3%
3-4 hod.	3,9%	13,0%	2,6%	14,3%
5 hod. a více	2,6%	6,5%	2,6%	10,4%

Tabulka č. 12: S přáteli se setkávám

	UOCH	UOD	MOCH	MOD
V restauracích	1,3%	6,5%	0,0%	5,2%
Na ulici	3,9%	10,4%	2,6%	9,1%
Při zájmové činnosti	2,6%	6,5%	3,9%	7,8%
Doma	0,0%	6,5%	0,0%	6,5%
Ve škole	2,6%	5,2%	6,5%	6,5%
Jiná zařízení	2,6%	0,0%	0,0%	3,9%

Tabulka č. 13: Restaurace, kavárny apod.

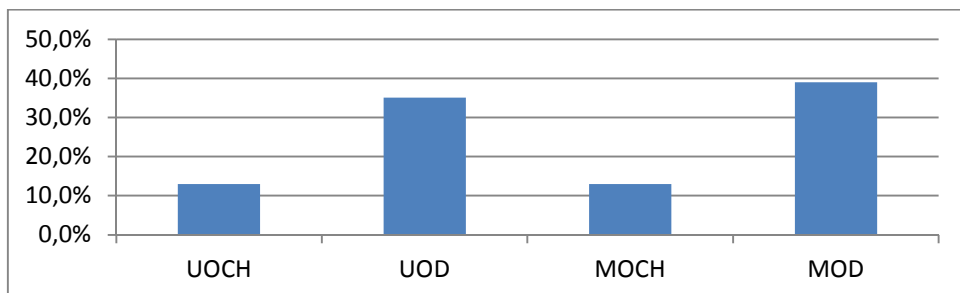
	UOCH	UOD	MOCH	MOD
Navštěvuji denně	0,0%	3,9%	1,3%	2,6%
Občas	11,7%	31,2%	7,8%	32,5%
Nenavštěvuji	1,3%	0,0%	3,9%	3,9%

Tabulka č. 14: Znáš ve vašem městě, obci střediska pro využití volného času

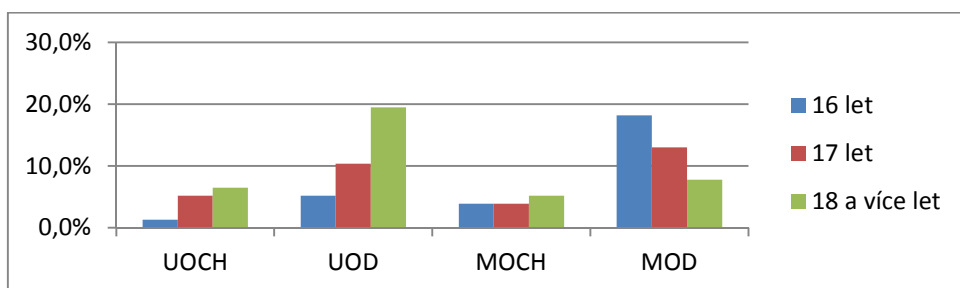
	UOCH	UOD	MOCH	MOD
Ne	5,2%	22,1%	7,8%	16,9%
Ano	7,8%	13,0%	5,2%	22,1%

12. Seznam grafů

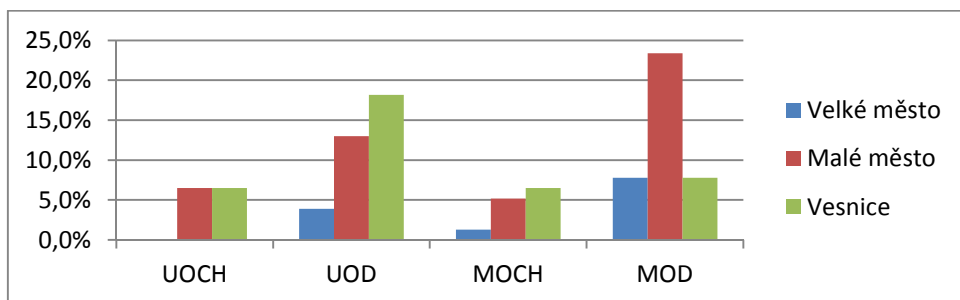
Graf č. 1: Počet respondentů

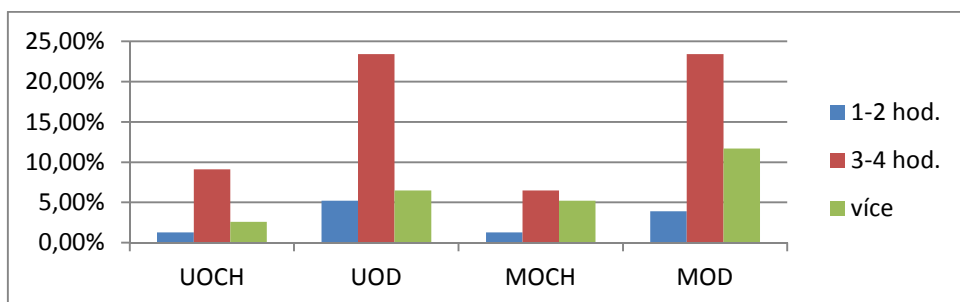
Graf č. 2: Věk

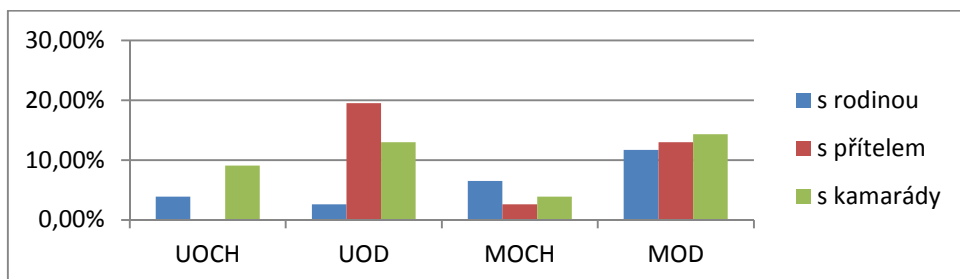
Graf č. 3: Bydlím

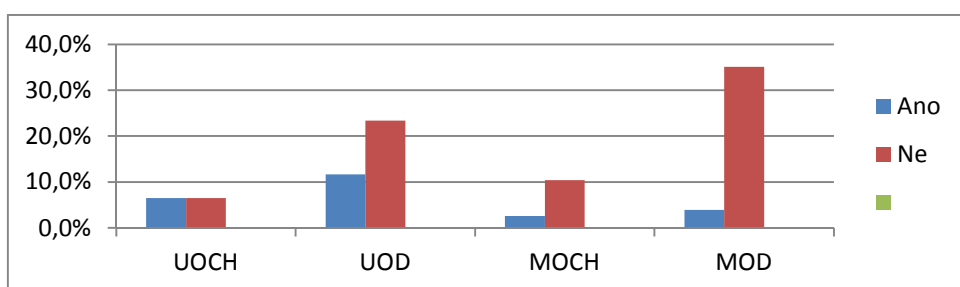
Graf č. 5: Volného času denně mám

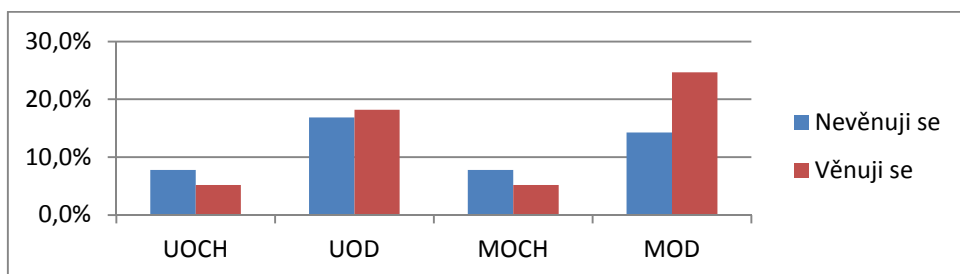
Graf č. 6: Volný čas trávím

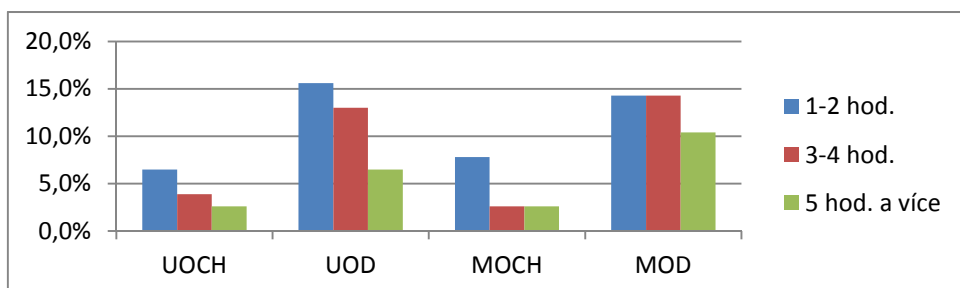
Graf č. 7: Ve volném čase

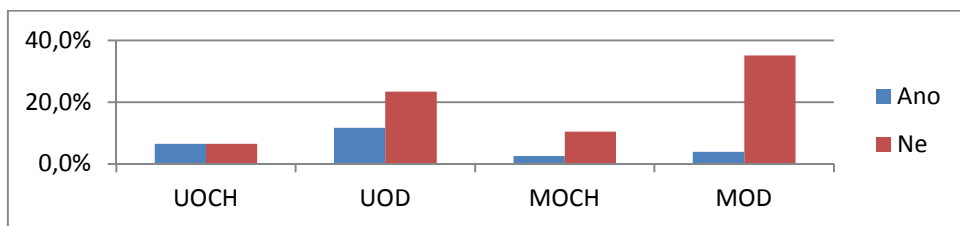
Graf č. 8: Sportu se věnuji

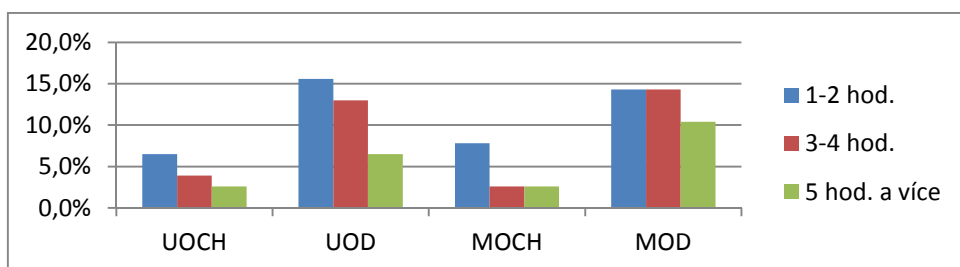
Graf č. 9: Navštěvuji kulturní zařízení

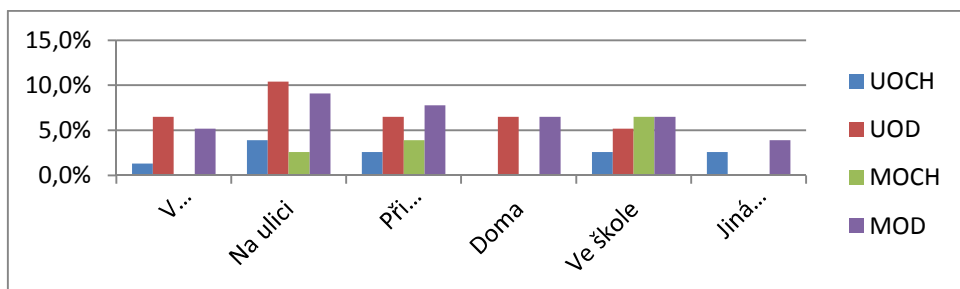
Graf č. 10: Považuješ počítač za nejdůležitější využití volného času

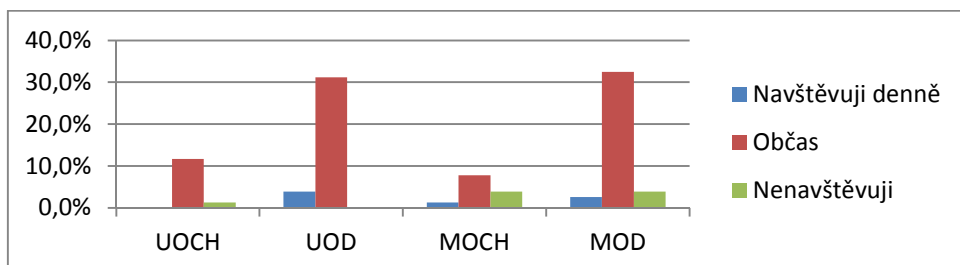
Graf č. 11: Kolik hodin denně trávíš na sociálních sítích

Graf č. 12: S přáteli se setkávám

Graf č. 13: Restaurace, kavárny apod.

Graf č. 14: Znáš ve vašem městě, obci střediska pro využití volného času

